

MAGYARORSZÁG LEGNAGYOBB!!!
KÖLCSÖNKÖNYVTÁRA!
 BUDAPESTEN
LAFITE és ELSNER
 bécsi-utca 6. sz.

Fontos minden gazdaságra nézve.

A legújabb és legszeresőbb
tengeri-morzsolók,
 melyek segítségével egy éven meg-
 erősítés nélkül, egy nap alatt 10
 mért morzsolhat; ára csak 7 frt.
 Eppen úgy ajánlom a gazdagon
 felszerelt vasbutor és takaré-
 kúzhely-raktárat és vas mé-
 termérték-rőföket a legújanyo-
 sabb árakon.
Feiweil Lipót.
 Gyár és raktár:
 Budapest, sip-utca 22. szám
 saját házában
 Képes árjegyzék ingyen.

Szerencse fel!
a lottóban!
 Ezennel őszintén és igazán bizonyítom, mi-
 szerint én csupán és egyedül **Ortlieb Rudolf** mennyi-
 ségtanárr. Berlin, Wilhelmstrasse 127, játékasítá-
 nak köszönhetek
 egy ternot
 4800 forinttal.
 Lemberg. Gütowski Bódog.

A kimaradhatlan ternonyeremény
 3 számban.
 Sok év lefolyása alatt készült játéktervem által sikerült nekem a
 90 számban úgy elhelyezni, hogy minden húzásnál 6 vagy 9 terno ok-
 velletlenül húzták, azon kívül még sok ambo, tehát egy évre eső 26
 húzáson keresztül 136 vagy 234 terno és megszámlálhatatlan ambo jön
 ki. Ezen játékterv több sorozatra van felosztva, és egy-egy sorozatnak ára
csak 50 kr. o. é.
 azonnali minden vevő e vállalat becsületessége és alaposágáról meg-
 győződhetik.
 Húzott sorozatok kiismerelendők az 50 kr. lefizetése mellett
 Kapható: Budapest, IV. ker. (belváros) kéményseprő-utca 2.
 sz. I. em. 4. ajtó. Levelek bérmentve küldendők; felelet reményében
 helyben 8, vidékre 15 kr. posta-bélyeg, s vétel esetén egy-egy sorozat-
 ért 50 kr. melléklendő. V. U. 1894

PRAESERVATIVES
 legfinomabb francia és angol gyártmány, tucatszám 1-4
 frt. valamint mindennemű gummi czikkék sebészeti
 czélokra. **Ziegler János**
 Gréczban, gummi-gyártmányok és gummi-dru különlegességek raktára.

Dr. W. Strauß
Preparat
 A perui coca-növény csodá-
 latos tápl. és gyógyszerjét Hun-
 boldt Sándor ezerszavakkal aján-
 lotta: „szük-mellúság és gumó a
 coquerosoknál nem fordul elő és
 testük a legnagyobb megerősítés
 mellett is minden táplálék és álm
 nélkül napokon át éperős ma-
 rad.” — Boerhave, Bonpland,
 Tsudi és valamennyi dél-amerikai
 utazók által bebizonyított; a
 német tudósvilág elméletileg már
 régen, gyakorlatilag azonban csak a mainzi „szerecsen”-hez
 csimzett gyógytár Sampson tanár-írelé coca-készítmények
 használatát által van elismerve, miután ezek friss növényből
 készülnek s minden hathatós alkatrészét változatlanul meg-
 tartanak Ezen készítmények a beteggyógyon ezerszeresen meg-
 erősített mell- és tüdőbetegségeknek, sőt előhaladt korban is
 kitűnő hatással bírnak (I. sz. lapdacs), gyökeresen gyógyít
 minden altesti- és emésztési-betegségeket (II. sz. lapdacs és
 bor), pótolhatatlan mind-n ideg-betegségek és egy-etlen gyökeres
 gyógyszer, különösen mindenfél-gyűgesség ellen (III. sz.
 lapdacs és borsesz.) — Ára 1 doboznak 2 frt, 6 doboz 10 frt,
 1 üveg 2 frt.
 Kimerítő felvilágosítást dr. Sampson tanár-tól, mely a
 cocát helyszínen gondosan tanulmányozta, ingyen s bérmentve
 a „szerecsen”-hez csimzett gyógytár Mainzban, és raktárai
 által Pesten: Török J., gyógyszer-, főraktár Magyarországra
 nézve. Brunn; Schömaier Fer., gyógyszer, Prágában: Fürst
 József, gyógyszer. Bécsben: Haubner Ede, angyal-gyógytár,
 Hof 6., főraktár Ausztriára nézve 445 (26)

A Franklin-Társulat
 magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (IV. ker.
 egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárbanál
 kapható:

ÁTSZÁMITÓ KÖNYV
 AZ 1874. ÉVI VIII. TORVÉNYOZIKK ALTAL BEHOZOTT ÚJ
MÉTERMÉRTEKEKRE,
 RÉGI MÉRTÉK ÁRÁNAK AZ ÚJ MÉRTÉK ÁRÁNSZERINTI
 ÁRÁRA S VISZONT.
 A TIEDES RENDSZER ALAPJÁN KIDOLGOZTÁK:
XANTUS GYULA és WUNDER JÓZSEF,
 GYŐRI ELSŐ TAKARÉKPÉNTÁRI TISZTVISELŐK.
Umrechnungs-Tabellen
 für die neuen, durch den VIII. Befehlartitel vom Jahre 1874 eingeführten
Metermaße,
 wie auch für die Preis-Berechnungen nach dem neuen Maße im
 Vergleichnisse zu den Preisen der alten Maße und umgekehrt.
 Auf Grundlage des Decimalklassens ausgeführt von
Julius Xantus und Josef Wunder,
 Beamten der Kaiserlichen Sparcasse.
 Ára 30 kr.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (egyetem-utca
 4-dik szám) megjelent s minden könyvkereskedésben kapható:

Fontos irodalmi jelentés.
A MAGYAR KÖLTÉSZET KÉZKÖNYVE
a mohácsi vésztől a jelenkorig,
 vagyis az utóbbi negyedfél század kitűnőbb költői, életrajzokban és jellemző mutatóványokban
 feltüntetve **TOLDY FERENC** által.
Második, átdolgozott, kiadás, öt kötetben (1963 lapon). Budapest, 1876. 8-ért.
 Ára füzve 10 frt. o. é., kötve 5 vászonkötetbe 12 frt. o. é.

A honszeretet s a nemzeti műveltségnek — a nemzet fenmaradása e két leghatalmasabb tényezőjének — első
 alapja a nemzet szellemi életének ismerete, ennek a nemzet közudatába átmenetele. E szellemi élet legközvetlenebbül s
 legbensőbbben a nemzet költészetében nyilatkozik: aminek érzetében a jelenkor kultúrnapjai, a história minden más ágai
 felett irodalmok e részét nyílván legfőbb; s ez ismeret alkotja náluk az általános műveltség leglényegesebb eszközeit.
 Nekünk is költőink voltak a nemzet gondolkodása és érzéseinek lepraegnánsabb kifejezői. Ők indították
 meg s támogatták folyvást a megmentő munkát a nemzeti öntudat ápolása, a hazafiúi szent tűz élesztése és
 irányítása, másfelől a szív, az erkölcsök s az ízlés nemesítése által. Ez adja meg a magyar költészetnek nem csak historiai
 fontosságát s kiváló érdekességét hanem úgy nevelő mint gyönyörködtető hatásait is.
 Irodalmunk e fontos és legkifélettebb ágának ismeretében veszt be e munka, mely, midőn negyedfél század
 kiválóbb költőinek életét beszéli el nem csak az irodalomtörténet mindannyi egyes érdekét állítja fel, hanem
 egyszerűsággal a nemzeti és kultúr-történetre vet számos megvilágosító sugarakat: s midőn az irókból kiválasztott jellemző
 műveket vezet fel, magokat a századokat s a nemzetet beszélgeti köz és erkölcsi élete különböző koraiban és térein.
 E több mint 80 nagyobb-kisebb, egész és töredék költemény, az elbeszélő és drámai úgy, mint a lyrai s
 vegyes nemből, költészetünk oly dús virágoskertét képezi, mely nem csak tájékozást, hanem gyönyört is nyújt
 a művelt olvasónak. Ezt tartva szem előtt, az inkább csak történeti érdekű korok egy kötetbe szorítottak, míg a mult
 századnak, az irodalom feléledése óta, szinte egy, a XIX-diknek pedig, melyben költészetünk legszebb termékeinek leg-
 nagyobb része született, három kötet jutott, köztük ismét egy, az ötödik, a jelenkorunk legkitűnőbb szellemét állítja
 az olvasó elébe.
 Tartalma gazdagságának kintűntetésére felhozzuk az 5 kötet fejezeteinek teljes sorát:

I. KÖTET.
 XVI. Század: Bevezetés. Horváth András. A jere-
 miádok. Szamosmelléki névtelen. Tinódi Sebestény.
 Szendrei névtelen. Görgei Albert. Diványi Mehmet (re-
 negát). B. Balassa Bálint.
 XVII. Század: Bevezetés. Szenci Molnár Albert.
 Rimay János. Benický Péter. Gr. Zrínyi Miklós. B.
 Liszti László. Kathol. egyházi költészet. Gr. Balassa
 Bálint. Gyógygyósi István. Gr. Kohári István. Népies
 költészet.
 XVIII. Század 1772-ig: Bevezetés. Rádai Pál. B.
 Amade László. Faldai Ferenc.

II. KÖTET.
 XVIII. Század 1772 óta: Bevezetés. Bessenyei
 György. B. Orcy Lőrinc. Barcsay Abraham. Anyos Pál.
 Gr. Teleki József. Péceli József. Baróti Szabó Dávid.
 Révai Miklós. Rájns József. Pálóczi Horváth Adám. Gr.

A tartalom kívül, a munka ajánlására elég lesz a szerzőnek úgy, mint az előbbi kiadásoknak kiérdemelt
 híreire hivatkozunk. E munka vezérfonala mellett növekedett fel a mai nemzedék nagy része költészetünk ismeretében:
 úgy hiszünk az új átdolgozott s tetemesen bővített s mai napig folytatott kiadás hivatva van a munkának majd
 félszázad óta gyakorolt hatásait ezennél is folytatni.

Gvadányi József. Gr. Ráday Gedeon. Szentjóni Szabó
 László. Dayka Gábor. Bacsnay János. Versesgy Ferenc.
 Virág Benedek. Csokonai Vitéz Mihály.

III., IV., V. KÖTET.
 XIX. Század: I. Bevezetés. Kisfaludy Sándor. Ka-
 zinczy Ferenc. Kis János. Berzenyi Daniel. Szemer
 Pál. Szász József. Tóth László. Vitkovics Mihály. Szer-
 mikióssy Alajos. Döbrentei Gábor. Gr. Teleki Ferenc.
 Dukai Takács Judit. Kisfaludy Károly.
 II. Katona József. Horváth Endre. Fáy András. Kölcsey
 Ferenc. Bajza József. Székely Sándor. Csuczor István.
 Vörösmarty Mihály. Debrenczi Márton. Szabo István.
 III. Garay János. Erdélyi János. Vasczor Sándor.
 B. Eötvös. József Péter. Székely József. Tarkányi Béla. Szig-
 ligeti Edvárd. Petőfi Sándor. Tompa Mihály. Arany
 János. Jókai Mór. Levay József. Tóth Kálmán. Madách
 Imre. Gyulai Pál. Szász Károly.

Farsang 1876!
 Tánc-, jelmezballi és szin-
 házilag legyek
 legújabb és val-
 tozatossága ne-
 mel, kiállításnak, magyarákhoz meg-
 felelő arányban 1.50, 2.-, 2.60, 3.
 4, 5, 6, 8, 10, 12, 15-25 frt.
Chatelainék legújabb nemel 50
 krtól 8 frt.

Jeanne d'Arc-évek, vagyis aranyozott, oryádt és ezüstölt
 érelemesekből, selyem pasománból, szalagokból sál készült
 évek, melyek könnyeden a csipőre függőzve legzseherő gya-
 nást szolgálnak, s mult utolsó újítás az idén előkelő szerepet
 játszanak lezsekné hivatva. darabja 2.20, 3.-, 4.-, 6-8 forintig.

Álarcok. **Bábi bokréta** **Ékszerok.**
 Késművészek, gyér-tartók változatos új. Nevezetesen: Ékszer-
 mek, hőlgyak és for-díszes nemel 1 frtől kezdve, mellék, fü-
 lak részre, 10 krtól kezdve 10 frt. Fülgök, hajdíszek, bog-
 1 frt. trefas eredeti: **Füzértánc** (Oo-lárok elismou-fűsük,
 torzépék, állatfajok, títol) rendjelek több-nemel. **Medai tonok,**
 sál, változatos leg-let több meglető újítámpontok, sámal-ték,
 újabb nemel, 30 krtól kezdve, tucattja 18 órádnak fin-m izetési
 4 frt. atlasz, selyem krtól 6 frt. **hatásos**
 és bárony Domino. **Tánc-rendek** **színházi és jelmezballi**
 darabok 40 krtól 1 frt. **Vinss-gyönyörök,** mint **díszlámpák, vend-**
 től 1 frt. **habak díszítések** sál-jék, **csatok, gyömbök,**
Bohóc-estélyek (alma, sál-ttyg a va-évek, **évek** kezletben
 hez való trefás) **ladi kagyló-gyönyörök** -tartanak, s ozenek
 süvegek szaféla től alig megkélthet-saját tal-sa sz ritni el-
 eredeti sámban 20-25 krtól kezdve. **Szemel, keszítése is elvárt**
 krajcar. **szelvénya** 10 krtól 6 frt. **tatik.**

Párisi arany, ezüst és gyémánt hajpor, doboza
 1 frt 1.20.

Legfinomabb angol és francia illatszerek, min-
dennemű fűsük, kefék s egyéb piperecikkek
 és választéka, melyekről szivesen szolgálnak részletes ábrás ar-
 jegyzékekkel.

Jótekönyv **előtt tombola-játékokkal** összekötve há-
 bok és mulatók rendelő biztonnyának kitűnő ügyelmébe
 ajánljuk, miszerint az ezekhez szükséges kártyák s a kívánatos
 nyereményárgyak legdusabb választékkal szolgálatunk s tekintve
 a nemes célt illó engedély mellett vállaltuk el az összeállítás.
KERTÉSZ és EISERT Budapest
 Herditya-utca 2. sz.
 Írásbeli megbízások utánvét mellett gyorsan es. k. o. t. tenek.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és **POLITIKAI UJDONSÁGOK** együtt: egész évre - 42 frt, fél évre - 22 frt. Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG**: egész évre - 8 frt, fél évre - 4 frt. Csupán a **POLITIKAI UJDONSÁGOK**: egész évre - 6 frt, fél évre - 3 frt.

6. szám. — 1876. Budapest, február 6. **XXIII. évfolyam.**

A GYÁSZ NAPJÁN.

MEGHALT. El is temették. A nemes szív
 a földé; a nagy lélek az örökkévaló-
 ság! — Mi maradt hát nekünk? —
 Egy üres hely ott a képviselőházban, egy üres
 hely a társadalmi életben. Ki tudná betöl-
 teni! Egy üres hely a vezéri polcon. Akárki
 foglalja el: nem lesz az ő helye betöltve!
 Deákhoz képest mindenki második e házában.
 Megrattuk. Önzésből.

— — „Amde hol van
 Igazi bánat, a mely nem önsé!
 Ki nem veszte semmit a halotthan:
 Képmutatón sir, vagy kösznyös.”

Megtiszteltük végtisztességében. A kegye-
 let minden adóját megadta neki a trón és a
 nemzet. Nagy szívét a királyné koszoruja tette
 ünnepeltté. A trón és a korona megváltotta
 veszteségét ravatalánál. Érezni fogja azt még
 sokáig. A magyar királyi szék oszlopának első
 támaszát veszítette. Mi elvesztettük „a vén
 embert”, a tanácsadót, a bölcseséget. Van-e
 olyan bánat, mint a mi bánatunk!?

„Nincsen példa, nincsen hasonlat, nincsen
 vigasztalás!” Sirjunk a profétákkal.
 A halál sokat pusztít. Az élet keveset
 teremt. A nagyok és erősek egymás után
 hullanak.

„Halnak, halnak,
 Egyre halnak,
 Saine, lángja a magyarnak.
 Itt is egy név,
 Ott is egy név.
 Hányat elvisz minden egy év.”

Jaj nekünk, ha végkép meghaltak nagy-
 jaink! Jaj nekünk, ha elfeledkezünk rólok,
 mint a halottokról, ki az élőknek szívéből kiment!

A gondviselés nem pazar a nagyokban.
 A legnagyobbakat csak századok adják a szá-
 mos milliókból álló nemzeteknek is. Erdemünk-
 nek tulajdonítsuk-e, hogy a mi maroknyi
 nemzetünk nem szegény a legnagyobbakban
 sem?

Méltók voltunk-e, méltók leszünk-e rájuk?
 Ki a felholt tetembe életet lövelt és hitet
 támasztott a tespedő közöny, vagy a kétségbe-
 esett lemondás útján járókban; ki a lelkesedés
 tüzlángjával a világ figyelmét ránk irányzó
 tettekre lobbantá e népet; ki az elszakadt mul-

DEÁK FERENCZ.

az alkotmányos államférfiunk, a megtestesült méltányosságnak és jogérzetnek, az igaz embernek eszményképe.

Jellem.

Nem görög, nem római, nem angol. Istennek hála érette: magyar volt!

Nem mérjük nagyságát másokéhoz. A szellem nem alkotatik minták szerint, mint az anyag. Deák önálló, eredeti jellem. Rejtély marad előtte, bármily átlátszóan tiszta egész lénye, ha külön magából meg nem érted.

Egyben haladja nagy társait is. A tösgyökeres magyar természetnek s a magyar jellemnek hívebb típusa Széchenyiné is, Kossuthnál is. Nem szerette, tán nem is ismerte jobban nemzetét amazoknál; de hasonlabb volt hozzá.

Erényeiből egyet sem vitt el végképen magával. Fenmarad mindegyik — példányképül.

Ha gazdagabb a sir: történelmünk is gazdagabb vele!

Ez a vigasztalás!

Vörösmarty Deákról.

Alkudtál s mondtad: „Nem kell, a mit ti szerettek, Vagy nem kell úgy, mint élni szeretni szokás. Munkabíró levél kívánok, félni tudatlant, S félni merőt: a mint a haza jobb ügye hí; És emberszerető szívet, ha vad indulatokkal És ál eszmékkel küzdeni síkra kelek; Túrni vizslyt és pártbaragot, s ha kerülni lehetlen, Régi barától is túrni néma döfést; S a mit kezdettem fiatalkori lelkesedéssel, Arról hálaímat mondani végnapomon, Mind ezekért a díj, melyet elérni reményem: Vajha kiesin legyek a nagy haza hősei közt.“

Deák Ferencz.

(1803—1876.)

Mátyás király óta nem volt nagyobb halottja Magyarországnak, mint most. A haza bölcsé, a haza atyja, az alkotmány visszaserzője halt meg; a legnagyobb államférfiak egyike, kiket a történelem látott, dönt ki; a legdicsebb elme működése állott meg, a legnemesebb szív szűnt meg dobogni, a legtisztább jellem veszett ki az élok közül, s lett a történet: Deák Ferencz folyó évi január 28-kán szemét az örök álomra lehunyta.

E nemzet sokkal, csaknem lételevel adós neki, ki a legnehezebb időben nem adott kétségbe az ország jogai és a nemzet létele fölött, s pártatlan bölcsességgel ragadta meg a pillanatot, melyben mindent, a mi elveszteknek látszott, visszazserzhessünk s épen annyi kitartással, mint mérséklettel küzdött a nemzet alkotmányáért, jogaiért, jövője biztosítékaiért.

De bármennyivel legyünk adósai azért a mit tett, bármily áldásos: sikkrel koronázott volt is működése: még nagyobb adósaiá tett egész életének s jellemének példája által; s tettei és működése áldásainál még nagyobb lenne az, ha őt sokan, ezerek és ezerek, ha az egész nemzet példányul venné magának, s nemzeti és egyéni életünket a példánykép után intézve, fajunk erendő büneit s honunk áramlatának félszeg és bűnös irányait levetkeznők magunkban, mint ő az emberi lehetőség mértékeig levetkezte, ellenben erényeit, melyek összpontosulva voltak benne, fel tudnók ölteni mi is.

A magyar lelkesülni tudó nemzet, s lelkesedésében eget vivni képes; a balsorsban erős és a csapások közt nagy elhatá-

rozásokra hajlandó, de hamar elbizakodik a szerenésében, tulhajt a jóllét mámorában, s ha lelkesedése elmúlik, megernyed a tettben.

Deák példájából meg kellene tanulnunk a következetes kitartást, a szerenese inéselgéseit közt a böles mérsékletet, s a lelkesedés elhatározásainak lankadatlan keresztülvitelét, mikor a munka és önfeláldozás nehezebb feladatai következnek. Lelkesedésünk fellobbanó szalmatüzét, mely szivárványszínekben játszadoz és pattogó szikrákban sziporkázik szét: az erős tölgyfa lassabb, de állandóbb tűzével kellene átváltoztatnunk, mely szenében is izzik még s parázsában is megörzi melegtét.

Nem nemzeti bűnünk ugyan, de a kor ragályozó befolyása alatt nálunk is terjengő s már-már ijesztő mértékben mutatkozó kórjelenség, az anyagi érdekhajhászat, mely minden áron pénzt sovárog, hogy fényűzési élvhajlamát kielégíthesse, mely szédelgésekbe rohan, s pénzért semmitől sem irtózik, mely hivatalt és befolyást keres, hogy közel juthasson a pénzforráshoz, s bele veti magát az árba, mely felszínén csillog, alján iszapot és sárt hőmpolygót. Deák élete legyen előttünk az önzetlenség és egyszerűség példája, melyhez hasonlót csak a régiség mutat föl, s mely ma szinte hihetetlennek és mythosznak látszanék, ha szemmel látott tanui nem lettünk volna, hogy egy ember, ki egy ország sorsát tartotta kezében, kit nagy esze, hatalmas eszelekvése a legmagasabb polczra emelhetett: műve bevégeztével az egyszerű magánéletbe vonult vissza, semmi nemzeti jutalmat el nem fogadott, s megmaradt szegénységében, mely csak saját korlátolt igényeit elégíté ki, de a böség és felesleg legmérsékeltbb színvonalán is messze alul maradt.

Oh bizony, ha Deák elméjében, szeleme ritka adományaiban nem osztozhatunk is, de mindnyájan megtanulhatjuk tőle a szenvedélyeinken és hiúságainkon uralkodó mérsékletet, meg az önzetlenséget; s ha meg: életének és példájának áldása még nagyobb volna rajtunk, mint működésének oly nagyszerű eredményei.

E meggyőződés hatja át lelkünket, midőn most e nagy ember ravatalánál állunk s még egyszer lelkünkbe vessük a halott arcának nemes vonásait s visszaidézzük emlékünke az élt.

Ime itt áll ő, a mint élt, pályája vége felé, de annak tetőpontján, működése fénykorában, az örökre nevezetes 1867-s diki országgyűlésen.

Lapunk több ízben, pályája különböző nevezetes pontjainál, közölte Deák arcképet, a nélkül, hogy kimerítőbb életrajzát adta volna. Egy hetilap terén, ha ma egészen az ő emlékének van is szentelve, ez csak vázlatilag történhetik most is. De épen, mert az igazságot, melyet fentebb kimondánk, élete tünteti fel legtisztábban, első kötelességünknek tartjuk, bárrőid s vázlatos életrajzával áldozni emlékeztetének.

Deák Ferencz 1803 október 17-én született Söjtörön, Zalamegyében. Atyja földbirtokos volt, ki maga gazdálkodott középszerű birtokán s két fiút és két leányt nevelt föl. A fiúk idősbike Antal, világos fejű és nemes jellemű férfi volt s nem csekély részt vett a közügyekben és az 1832/6 országgyűlés elején mint Zalamegye egyik követé ült székelt. Ezenek s jellemének egyaránt becsületére válik, hogy bár a reform-

törekvések iránt inkább aggodalommal viseltett mintsem előszeretettel, mégis felismerte működött s némi közedelet hozott létre a kormány és a nemzet között. Az országgyűlés egy büntető törvénykönyv szerkesztését is elhatározván, az erre kinevezett bizottságban is Deáknak jutott a főszerep, s az elkészült javaslat, melyről akkor Európa első jogtudósai a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak, mint a jogtudomány színvonalán álló műről, — neki és a választmányi jegyző Szalay Lászlónak köszöni egészségese elveit és világos formálását. Valóban, a codificatio (törvény-szerkesztés) volt főleg azon mező, melyen Deák tudományi készsége, tiszta logikája, tökéletesen rendezett agyveleje, világos, érthető, szabatos írálya a legnagyobb sikerral működhetett.

Az 1825-diki országgyűlésen erőteljesen zendülvén meg ismét az alkotmányos szabadság követelő szava, Nagy Pál s társai vezérlete alatt megindult a szabadelvű ellenzék mozgalom. Széchenyi is megkezdte reform-eszméi hirdetését. Deák egyszerre őszintén csatlakozott a szabadelvű mozgalomhoz s eleinte csak megyéje zöld asztala mellett lépe föl, már alapos jogi ismeretei, az ifjúság tüze és erőnye mellett is higgadt s rendkívül világos szónoki előadása által nemesak otthon tünt fel, hanem hirre kezdett kapni az országban is.

Az 1825-diki országgyűlésen erőteljesen zendülvén meg ismét az alkotmányos szabadság követelő szava, Nagy Pál s társai vezérlete alatt megindult a szabadelvű ellenzék mozgalom. Széchenyi is megkezdte reform-eszméi hirdetését. Deák egyszerre őszintén csatlakozott a szabadelvű mozgalomhoz s eleinte csak megyéje zöld asztala mellett lépe föl, már alapos jogi ismeretei, az ifjúság tüze és erőnye mellett is higgadt s rendkívül világos szónoki előadása által nemesak otthon tünt fel, hanem hirre kezdett kapni az országban is.

Még nem töltötte be a harmincz évet, mikor visszavonuló bátyja helyét elfoglalni a pöszonyi országgyűlésen megjelent. Első beszédét, ha jól tudjuk, 1833 november 23-kán tartotta, a lengyelek ügyében. De a kerületi ülésekben már előbb feltűnt kitünősége. Ékesszólásának hatalma, tiszta s erős logikája, helyes parlamenti érzéke, ember- és tárgy-ismerete, személyes jellemének feddhetetlensége által még az országgyűlésen az ellenzék önkéntesen elismert s örömmel követett vezérévé lön. Határozott s az elvek iránt soha sem alkuvó szabadelvűsége mellett minden alkalommal szívesen hatott mérsékelve, engesztelőleg s ez által gyakran vivott ki sikert ott, a hol a túlságok mindent elrontottak volna. A túlzás ellenkezett természetével s azzal a ritka egysulylyal, melyben minden lelki tehetségei, az ész és a szív, a jogérzet és a politikai eszély, benne állottak. Az 1832/6 országgyűlés egész hátralevő részén jelen levén, a lengyel-ügyben, az urbéri kérdésekben, az elnyomott földmives osztály érdekében, a magyar nyelv dolgában, valamint a soha ki nem fogró sérelmi ügyekben mindig hallatta szavát, mely a kérdéseket rendszeren el is döntötte.

Az országgyűlés bezártával, melyen az ellenzék határozott állást foglalt a sérelmek és a reformok irányában, — a kormány szükségesnek látta, a főlebrét közszellem elfojtására vagy legalább megfélemlítésére keményebb eszközökhöz nyulni. Elítélte Wesselényit, s az „ifjak“ ellen folytatott inquisitóri vizsgálat befejezéseül börtönre vette Kossuthot és Lovassyt. Többeket felségserzési pörbe fogtak.

Az 1839-diki országgyűlés az egész országot forrongásba hozó harag benyomása alatt gyűlt össze. Deák ismét az ellenzék élén állott. Pártját annyi erélyvel, összetartással és bölcseséggel vezette, hogy a kormány megdőbött. Az országgyűlés elhatározta, nem venni a királyi propositiókat tárgyalás alá, míg a sérelmek orvosolva nincsenek. Egyik sérelem volt a Rádáy-ügy. Gróf Rádáy, Pestmegye megválasztott követét pörbefogással gátolta meg a kormány az országgyűlésen megjelenésben. Az országgyűlés azt saját integritása elleni sérelemnek tekintette s föliratban jelentette ki, hogy addig nem tanácskozik, míg e sérelem orvosolva s az országgyűlés kiegészítve nem lesz. A kormány azonban nem engedett s mindkét fél makacsan ragaszkodott álláspontjához. Rádáy önkéntes lemondása megszüntette a sérelem tárgyát; a kormány pedig az országgyűlés befejeztével megszüntette az ellene támasztott pört. A megoldás e módja is magán viselte Deák politikájának bélyegét: elvek fölött nem alkudni soha, de hátra tenni a személyes érdeket s áldozni formákban, hogy megmentessék a lényeg. Deák ez egész országgyűlésen (1839/40) megtartá vezéri helyét az alsóházban, s magas tehetsége és tiszta jelleme nemesak barátai és pártja, hanem ellenfelei, sőt a kormány által is elismertett s méltányoltatott. Tapintatának s engesztelőkeny és közvetitni képes bölcseségének

köszönhető kizárólag, hogy a keserűség közt kezdődött országgyűlés mégis eredményesen működött s némi közedelet hozott létre a kormány és a nemzet között. Az országgyűlés egy büntető törvénykönyv szerkesztését is elhatározván, az erre kinevezett bizottságban is Deáknak jutott a főszerep, s az elkészült javaslat, melyről akkor Európa első jogtudósai a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak, mint a jogtudomány színvonalán álló műről, — neki és a választmányi jegyző Szalay Lászlónak köszöni egészségese elveit és világos formálását. Valóban, a codificatio (törvény-szerkesztés) volt főleg azon mező, melyen Deák tudományi készsége, tiszta logikája, tökéletesen rendezett agyveleje, világos, érthető, szabatos írálya a legnagyobb sikerral működhetett.

Az 1843-diki országgyűlés egyik főfeladatát a reformpárt s az országos közvélemény a nemesi kiváltságok fokozatos korlátozását s a közteherviselés elvének kimondását tüzte ki. Az agitatio országgyűlése, „nem adozunk“ és „adozunk“ jelszavakkal folyt. A kormány és pártja mindent elkövetett, s a vesztegetés, itatás, sőt a verekedés korteszűközeitől sem riadt vissza, hogy a szabadelvű párt közteherviselési elvét részint a követválasztásoknál, részint az utasítás adásoknál megbuktassa a megyékben. Zalában, a Deák megyéjében is sikerült a híres Forintos vezetése alatti korteszűközzel, a becsődített kurtanemességéig az utasítást úgy készíteni, hogy „nem adozunk“. Hogy Deák ily utasítás mellett el nem vállalta a követséget, világos volt. De pártja vállalkozott arra, hogy korteskedés ellen korteskedéssel élve, megváltoztatja az utasítást, s akkor a szabadelvű utasításra megválasztja Deákot. Deák kijelentette, hogy korteskedés útján, általa az ellenfélben hibázott eszközök használatával készített utasításra követséget nem vállal. Nem hitte neki. Megmástitották, nagy erőfeszítéssel, vesztegetéssel és itatással, az előbbi utasítást; elfogadtatták a közteherviselés elvét, s akkor megválasztották Deákot. Bár a választás maga egyhangulag s korteskedés nélkül történt, Deák hi maradt kimondott szavához s makacsul megmaradt a mellett minden rábeszélés dacára. Távolléte az országgyűléstől országos kalamitásnak tekintették, a minek kifejezést adni még a kormány-párt vezérei sem késlekedtek. Valóban pótolhatatlannak látszott a vesztéség, mely a törvényhozást Deák távollétével érte; de a vesztéségnél nagyobb volt tetteinek erkölcsi haszna. Hogy az ország első politikai kapacitása, az ellenzék vezére, az 52 vármegye táblabírája, a nemzet első törvényhozója önként maradt távol az országgyűléstől, melyre megválasztott: oly példaadás volt a politikai morálra, oly hatalmas tiltakozás az eláradt választási visszaélések, a nemzeti kórsággá vált korteskedések ellen, mely nem maradhatott átalános és jötekeny hatás nélkül. E hatás jele volt, hogy Zalában nem akadt ember, a ki Deák helyett a követséget elvállalja s széke az egész országgyűlés alatt üresen maradt.

Az országgyűlés után ismét elfoglalta Deák vezéri szerepét az országos ellenzék élén. A már ekkor teljesen szervezett ellenzék egész működését ő irányozta; részt vett a védegyelet alakításában s ékesszólóan védte azt a megtámadások — még a Széchenyie ellen is. Egészsége azonban ez idő tájt annyira megrendült, hogy az 1847-diki országgyűlésre ismét nem fogadhata el a mandatumot. Az ellenzék országgyűlési vezérletét Kossuth vette át. De midőn a párisi februári forradalom nálunk is a márcziusi fordulatot idézte elő: pártja azonnal felkérte Deákot, hogy jelenjék meg az országgyűlésen; s midőn Batthyány Lajos független felelős magyar miniszterium megalakításával bizatot, meg: ez addig hozzá sem fogott miniszteriuma összeállításához, míg Deák meg nem érkezett, kinek mind két Zalamegyei követ készséggel sietett átengedni helyét s Csuszai Pál le is lépvén, Deák azonnal megválasztott helyette s az országgyűlésen meg is jelent. Nyilatkozataiban már ekkor az előrelátás s böles mérséklet szelleme lengett, a mi akkor sokaknak nem tetszett, de a mit a bekövetkezett bonyodalom, fájdalom későn, nagyon is igazoltak. A miniszteriumban az igazságügyi tárczát, Batthyány Lajos kérésére s a közvélemény sürgetésére elvállalta. Ki is lehetett volna Magyarország első igazságügyminisztere — ha nem Deák Ferencz? Államtükraul

Ghyez Kálmánt, a kodifikáló osztály főnökeül Szalay Lászlót vette maga mellé. S ha az idő engedte volna, ha a kivított szabadság békesen fejlődhetett volna tovább: Deák igazságügyminisztersége kétségkívül a legkitünőbb kodexekkel ajándékozta volna meg hazánkat, s gazdasági tiszta volna törvénytárunkat. De nem engedte az idő. A szenvedély csakhamar feloldozta a vihar tömlőt, s a sors oda sodort kormányt és nemzetet, a hol a vezérszeret a higgadt és mérsékelt Deák nem viselhet többé. Mig lehetett, küzdött az áramlattal s a miniszteriumban Batthyányval, Széchenyivel, Eötvössel, Klauzálal, Mészárossal mindenkor a kiegyenlítő, békitő rendszabályok mellett szavazott, folyvást ellenzé az eltérést a törvényesség útjáról, a szakadásra vezető rendszabályokat; remegvén kezébe tenni az imádott haza ügyét. De ép oly kevéssé gondolt a jogfeladásra s a törvényes és alkotmányos tőről való visszalépésre. Így, föl és lefelé, egyaránt lehetetlennek érzé magát, s a sors ellenállhatatlan hatalmától elragadt államszeker kormányzatát egészen Kossuthnak adta át.

A miniszterium, vele Deák is, visszalépett. A király a parlamentet elosztalt rendeletet küldött. A parancsot hozó Lambert a hidon megöletett. A parlament a feloszlato parancsot, mely törvényes miniszter által nem volt ellenjegyezve, törvénytelennek nyilvánította, s együtt maradt. A forradalom tényleg ki volt mondva, s forradalmi kormány alakult, „honvédelmi bizottmány“ neve — s Kossuth elnökle alatt. Deák attól távol tartotta magát, de nem hagyta el a nemzet ügyét, bár annak diadalt nem remélt. Képviselői állásáról sem mondott le. Még egy hozzá illő szerep várt rá. Windischgrätz győzelembiztosan közeledett a fővároshoz, melyet a móri csata elveszte fedetlenül hagyott. Az országgyűlés az 1848 év utolsó éjén tartott ülésében békekövetéget határozott. A dühös fővezér elé menni, mint a királyi parancsossal feloszlato forradalmi országgyűlés küldöttégenek: életközélató vállalt volt. De sem Batthyány, sem Deák nem riadtak vissza attól. Mentek s nem is térhettek vissza többé. Batthyány fogságba vetetett, honnan csak a halálítélet elé lépett ki. Deáknak nem lett ugyan bántalma, de letartóztatták, mig az országgyűlés elhagyta a fővárost, azután belebeleztek, hogy arra többé vissza ne térhessen.

Igy Deák szereplése a forradalomban el volt metszve. 1849 tavaszán visszavonult jóságra Zalába, s a szomorú éveket 1854 végéig Kehidán töltötte. Akkor Pestre s itt élt elvonnulva. Ő tudta, hogy az egyik túlságra következett másik túlság ép úgy nem lehet állandó mint amaz; tudta, hogy állandó csak egy van: a törvényesség, örök csak az igazság. Várt. Látszólagos téltenségen érlelte meggyőződéseit. Hallgatása tíz évig tartott. S ez idő alatt, — különös jelenség! — mind nagyobbá lett az emberek szemében, orákulummá vált, s befolyása határtalanul növekedett. Pedig nem kezdeményezett semmit. Ha kérdezték, kevés szóval felelt. Gondolatait nem tiltolta el, de nem is kereste az alkalmat nyilvánításukra. Csöndesen nézte végig a Bach centralizáló kísérletét; előre látta, hogy azok nyomorultul meg fognak bukni. Hogy Bécsben is tartottak tőle s szerették volna nyilatkozatra bírni, az bizonyos. Schmerling, még mint igazságügyminiszter, a törvénykezési reformtárgyában értekezletre hívta meg. Deák egyenesen visszautasította ezt, levélben felelvé Schmerlingnek, hogy ő mit sem tehet, mikén sem vehet részt, mert a mód és forma, melylyel a kormány a magyarországi ügyeket rendezni akarja, homlokegyenest ellenkezik meggyőződésével. Mikor már a kormány, az ötvenes évek végén, a magyar alkotmány olyan a milyen visszaállításáról kezdett gondoskodni, s Bach e részben — egy közvetítő egyén által — Deáktól is tanácsot kért, hogyan kezdje? Deák azt felelé; legalól, a magyar alkotmány teljes visszaállítását; mire Bach ellenvétvén, hogy a mi az óta történt, azt nem törtétté tenni nem lehet, Deák azzal a példával felelt, hogy ha valaki kabátját gombolván, a végső gombnál veszi észre, hogy egy gombbal feljebb kezdte a gomblyukakat, bizony nincs ott más mód, mint végig kigombolni s újra kezdeni az egészet.

E tréfás példa a legkomolyabb követelessé vált. Az 1860 október 30-diki diploma nem elégített ki senkit. Az 1861. februári patens még erősebb csapás volt az alkotmányreményekre. Azonban összehivatott az országgyűlés. A kép-

viselőház egyik fele határozatban akarta kijelenteni az ország törvényes követeléseit. Deák s vele a másik fél feliratot akart; ez volt kétségkívül az enyhébb, a mérsékeltbb forma. De maga a felirat, melyet Deák proponált, oly határozott követelése volt a jogoknak, hogy tartalmával a határozatpártiak is megelégedtek. A felirat azonban mereven tagadó leirabban nyert választ. S ez ellenében készíté Deák második feliratát, a legremekebb államiratok egyikét, melyben az alkotmányosság elmélete s a magyar közjog oly teljesen, oly világosan, oly felségesen volt kifejtve s oly erőteljesen és határozottan követelve, hogy a hatalom nem tudott rá más-kép, mint — az országgyűlés elosztásával felelni.

A rövid alkotmányos kísérletre ismét négy évi „provisorium“ következett; ezuttal a Schmerling provisoriuma. Fennen kezdve, de csakhamar aztán lelohadt, 1865 végére ismét össze kelle hinni az országgyűlést, mert látszott mindenből, hogy az állapotok tarthatatlanok.

Ez örökre emlékezetes országgyűlés mutatta Deákot államférfiúi nagysága igazi magaslatán. 61-diki feliratai a nemzet osztatlan tiszteletét szerették meg s feltétlen befolyást biztosítottak neki a kedélyekre. Kezében tartotta a nemzet sorsát s azzal a koronáét is. Hatalma nagyságának érzete — mintha öntudatával sem bírt volna annak — nem tette őt elbizakodottá. Felirata, melyet az országgyűlést megnyitó trónbeszédre válaszul indítványozott, méltó folytatása volt a 61-dikiének. De most már pártok voltak az országgyűlésen. A szélső-bal, Kossuth befolyása alatt, külföldi esélyektől várva üdvöt, nem akart egyezkedni. A szélső-jobb, az átmeneti kormány emberei, az opportunus eszélyes jelszava mellett azt kívánták, hogy a 48-diki törvények némely meghatározásai előre módosíttassanak, mielőtt az alkotmány visszaállítatnék. Deáknak mind a két oldalra védné kelle föliratát, melynek alapeszméje az volt: állítással vissza az alkotmány teljesen, minden fentartás nélkül, a király koronázása meg magát, esküdjék meg az alkotmányra, s az országgyűlés biztosítja Ő Felségét, hogy a visszaállított alkotmány alapján oly törvényeket hozand, melyek a trón biztosságát és a monarchia másik felével közös ügyeket és érdekeket is kielégítendik. A felirat nagy többséggel elfogadtatott, de ismét eredménytelen maradt. Közeledő, de ki nem elégítő válasz jött rá. Az országgyűlés, hogy kiegyenlítői szándéka komolyságáról meggyőzze az uralkodót, kinevezte a közösügyek megoldása iránti javaslatkésztésre a bizottságot.

A porosz-olasz háború kitörése miatt az országgyűlést el kelle napolni. A háborúból Ausztria ropant vereséget jött ki. Az országgyűlés újra összehivatott. A vérmesek azt hittek: most csak követelni kell, a fejedelem a külesemények nyomása alatt mindent megad. Deákot most sem hagyta el mérséklete. Ő most sem ment egy lépessel sem tovább, mint a háboru előtt. Ismét azt követelte, mit előbbi felirataiban, s a mellett folytatta a közösügyek tárgyalását. Ez alapon már most komolyan megindultak a tárgyalások Bécs és Pest közt. A feltételeket Deák diktálta, Deáknak pedig a mérséklet és eszély, melyben ő a haza javát és az igazságügyminiszter, a törvénykezési reformtárgyában értekezletre hívta meg. Deák egyenesen visszautasította ezt, levélben felelvé Schmerlingnek, hogy ő mit sem tehet, mikén sem vehet részt, mert a mód és forma, melylyel a kormány a magyarországi ügyeket rendezni akarja, homlokegyenest ellenkezik meggyőződésével. Mikor már a kormány, az ötvenes évek végén, a magyar alkotmány olyan a milyen visszaállításáról kezdett gondoskodni, s Bach e részben — egy közvetítő egyén által — Deáktól is tanácsot kért, hogyan kezdje? Deák azt felelé; legalól, a magyar alkotmány teljes visszaállítását; mire Bach ellenvétvén, hogy a mi az óta történt, azt nem törtétté tenni nem lehet, Deák azzal a példával felelt, hogy ha valaki kabátját gombolván, a végső gombnál veszi észre, hogy egy gombbal feljebb kezdte a gomblyukakat, bizony nincs ott más mód, mint végig kigombolni s újra kezdeni az egészet.

A junius 8-kán végbe ment koronázással Deák tulajdonképi feladata be volt fejezve. Ő a kormányban nem vállalt szerepet; egyszerűen polgár és törvényhozó maradt. Mert az alkotmány helyre levén állítva, a törvényhozás megtartotta szavát, s a közösügyi törvényt a megelőző megállapodások szerint törvénykönyvbe igtatta.

Deák egyideig még határozó befolyással bírt az ügyekre. Miniszteri tárcza nélkül ő volt a parlamenti többség vezére. Oly szerep, oly helyzet, mely pártatlanul áll a parlamentek történetében. Mig Andrassy volt a miniszterelnök, mit sem tett Deák meghallgatása nélkül, úgy hogy ő tulajdonképi tárcza nélküli miniszter volt egyszersmind, ezim s járulékok nélkül is. Lassanként azonban mind inkább visszavonult az ügyektől. Régóta fejlődő betegsége erő kezdett venni rajta. Nehézkesebb lett s gyakran szenvedett is. A nyarat, évek óta már, rendszeren

Pusztá-Szent-Lászlón, Tarányi (Osterhuber) sógoránál szokta volt tölteni; most azonban oda sem mehetett ki s három utolsó nyarat már a pesti város-erdőben töltte. Télre baja mindig súlyosbult. Mind a mellett egyszer-más-szor megjelent még a parlamentben s ilyenkor teljes mértékben bírta még befolyását, mondhatjuk ellenállhatatlan varázsát. Az emberek, a kik őt hallgatták, világos, egyszerű, mindenkinek ért-

érezte volna ő is, az ország is, hogy utolsó szavát hallatja.

Az 1872/3. országgyűlés eloszlásakor Deák már oly súlyos betegnek érezte magát, s baja valóban annyira is fejlődött, hogy az új országgyűlésre a mandatumot el sem akarta fogadni. Budapest belvárosa azonban, mely 1861 óta mindenik országgyűlésen benne tisztelte magát, most sem választhatott mást. Deák, bár

vált. Saját családja soha sem levén, részint oldalrokonai — a Nedeczky-család, Szeniczey, Zsibrik őrnagy, — részint dícsőült barátjának, Vörösmartynak családja, — özvegye, Béla fia s Ilona leánya, Széll pénzügyminiszter neje, — kikkel az egyetemteri gr. Hadik ház első emeletén közösen tartott lakást, voltak hű, szeretetteljes s soha el nem fáradó ápolói. Ők azzal, amit a nagy beteg körül tettek, bár szívök hála-

A KEHIDAI HÁZ.

DEÁK FERENCZ SZÜLŐHÁZA SÖJTÖRÖN.

hető, mindenkinek ugyszólván lelkéből merített érveivel, nem is kételkedtek azon, hogy neki mindig s mindenben igaza van.

Utolsó nagyobb fellépése, politikai s szónoki pályájának magához méltó hatyudala 1873 június 28-ki nagy beszéde az egyházpolitikai kérdésben. Még egyszer fénykora magaslatára emelkedett, meg egyszer elragadta hallgatóit, beszéde még egyszer bejárta az egész országot s visszhangot költött mindenütt: — mintha

láthatólag meghatva a határtalan bizalom e jele által, nem fogadta el a mandatumot, s az összeült országgyűlés elnökének be is jelenté lemondását. Elrendeltetett az új választás. Ismét egyhangulag választatott meg. S némi ideiglenes javulás állván be állapotában, mely a gyógyulás reményével látszik biztatni, engedett környezeté és a választók kérelmének s elvállalta a megbízást. Nem élhetett vele.

A tél beálltával állapota egyre súlyosabbá

őztönét követték csak, de a nemzet haláljára tették magokat érdemesekké. Arra tette dr. Kovács Sebestyén Endre is, ki Deáknak sok év óta házi orvosa, s utolsó betegségének fáradhatatlan őre s enyhítője volt.

Karácsony előtt már úgy látszott, hogy napjai meg vannak számlálva. Nem feketett már ágyban, fuladott, lábai kibomlottak. De rendkívül erős testalkata ép oly hatalmasan küzdött a halállal, mint egykor szelleme a jog-

talansággal. Január 24-kén hire terjedt, hogy haldoklik. Másnapra ismét némi enyhület állt be, de bizonyos volt, hogy csak napok vannak hátra már.

Január 28-kán következett el az utolsó nap. Egész nap tartott a haldoklás. A főváros egy betegvirasztó szobává változott, melyben mindenki az elszálló lélekzetet leste.

Esteli féltizenegykor adta ki nagy lelkét.

Kehida.

A Balaton délnyugoti vége gazdag nádas bozótokban vész el, csak egy keskeny folyócska képezi az égszínkének víztükörnek szelid folytatását. De e folyócska már nem égszínkének és igen gyakran nem is szelid. A szeszélyes Zala ez, mely néha szelid morajjal csatangol medrében

E folyam völgyében és ennek partján fekszik Kehida. Régi fészkek, mely állítólag 1266-ban, tehát még az Árpádok korában épült és települt meg. Mondják, hogy néhány évtizeddel ez előtt még megvolt a kehidai várkastély udvarán az a márványlap, melyre az első alapítás éve, 1266 vése volt s melyet azon kívül a Kanizsay család ezimere ékesített.

Történetbuvárok úgy mondják, hogy e bir-

PUSZTA-SZENT-LÁSZLÓ.

DEÁK LAKÁSA PUSZTA-SZENT-LÁSZLÓN.

DEÁK UTOLSÓ LAKÁSA A FŐVÁROSBAN.

(Az egyetemteri gr. Hadik-ház.)

Deák halálával újabb történetünknek egy korszaka záródik be. S elmondhatjuk, hogy Mátyás király óta nem volt nagyobb halottja Magyarországnak, de olyan sem, kit ekkora megilletődéssel s ekkora pompával temetett volna. A trón meghajol az egyszerű polgár ravatala előtt s a haza mint gyászba öltözött anya térdel fának koporsójánál.

—á—r—

— de gyakran haragra gerjed s iszapos sárga hullámokkal borítja az egész Zala völgyét s a völgynek gyönyörű erdősegeit.

Mert a Zala völgyét helylyel-közzel vad őserenyeteg borítja, tele óriás magasságu égerfával, melynek apály idején még gyökerei is kiállnak a talajból. Sok helyütt az egymásra dőltek, korhadó gyökerek s szétágzó törzsek labirintjában át sem vad, sem ember keresztül hatolni nem képes.

tok egykor a gróf Kanizsay család birtoka volt s ott, hol ma Deák Ferencz egykori háza áll, egy vár állott, kőből szilárdan építve s vízárokkal körülvéve. Annyi bizonyos, hogy a kastély homlokzata előtt a régi vár árcai most is biztosan felismerhetők s mutatják az udvarban azon régi épületet is, melyben egykor egy partialis országgyűlést tartottak a török ellen, a túladunai, szlavon és horvát vármegyék rendei. Ez az épület jökörban van s most istállóknak használtatik.

A Kanizsai család kezéről a Harshági család kezére, majd innen a Hertelendy, ma is virágzó zalamegyei család birtokába jutott Kehida. Neve tulajdonképp nem is Kehida, hanem Kéthida volt azon okból, mert itt, hogy a várnak a folyón túli összeköttetése biztos legyen, két híddal volt megnyergelve a Zala vize.

A vár sorsa különben török-tatár-német alatt ugyanaz volt, a mi a közefekvő Nagy-Kanizsáé. Ettől északra már nem igen hódoltatott a török, Tátika, Gyula-Keszti, Símegh már inkább megóvták magukat hatalma ellen.

A mint Nagy-Kanizsa a töröktől a 17-ik század végén visszavetett: Kehida is régi urainak birtokába került. De nem volt betelepítve. Népsége, jobbágya ki tudja hova zül-ölt szélrel. Mondják, hogy régi lakossága visz-szajóven, Kehidára telepedni nem mert, hanem felvette magát a gesztenye erdők magaslataira s ott építé Pusztafalut, melyből csak 1740-ben költözött át a mai Kehidára. Amny bizonyos, hogy a falu templomával és kastélyával együtt ekkor tájt épült újra.

A mostani kastélyt Hertelendy Gáspár építtette föl a régi kehidai vár helyére és annak romjaiból. Ennek egyetlen leányát, Hertelendy Annát Deák Gábor vette el s így került Kehida a Deák-család kezére.

A birtok körülbelül két ezer hold, melynek felét gyönyörű erdő képezte a magaslatokon. Szőlőhegye a kastélyra mosolyog, ennek holo-kozatáról pedig gyönyörű kilátás nyílik a Zala völgyére, melyben buja rétek és legelők termé-keny szántóföldekkel váltakoznak. A gazdaság kezelésének gondját egész haláláig, 1844-ig Deák Antal, Ferencnek testvérbátyja viselte, a közös jövedelemben azonban soha meg nem zavart testvéri szeretettel részeltette Ferenc öcséjét. Ide rontott be 1843-ban a feligatott Forintos-párt garáza eséseleke; ide jött az 1844-iki országgyűlésről Batthyány, Eötvös, Klauzál, Wenckheim és Bónis, hogy a hazának otthon maradt bölcsét a választás iránt megkérde-zék, és itt történt az a jelenet, mely oly óriási válaszfalat von a holtáig rabszolgákkal dolgoz-tató Washington és Deák Ferenc emberi jel-leme közt.

A mint Deák Antalt eltemették, Deák Fe-rencz a kastély udvarára összehívta jobbágyait és zsellereit.

„Fiam, ugymond, én földesurak vagyok és ti jobbágyaim vagytok. A törvény megsza-bja az én jogaimat fölöttetek és a ti kötelességeite-ket én irántam. De én jogaimmal élni nem akarok és titetek kötelességtek teljesítésére nem kényszerítlek erővel. Ha azonban jószántatokból eljöttök gazdaságomban segíteni, szivessége-tek megköszönöm s a becsületes munkát megjutal-mazom.“

Sirtak jobbágyai e földesuri parancsra és bár Deák szavát tartá, jobbágyai még nagyobb hűséggel teljesíték nála a munkát, mint előbb.

Forradalom után itt vizasztalá vérző szívét a nemzet bölcsé. A szép természet és a vendégek soha nem apadó serege volt öröme. Vendégei között nagy számmal voltak a rokonok, jó barátok, megyei tisztviselők, kikkel a házi gazda szívesen eladomáztatott. Ha országos nevezetességek látogatták meg: azokkal természetesen az országos politika járt. Végre gróf Szeche-nyei, hogy Deák Ferenczet Kehidáról kimoz-dítsa s az ország központjába kényszerítse, azt az ajánlatot tette neki, hogy a birtokot meg-veszi 125 ezer forintért. Sokáig tűnődött Deák: de végre az alkuba beleegyezett. A vételárnak közel fele terhek kifizetésére lón fordítva, a más-ik fele pedig évráradéka lett megállapítva. A hetvenes években a legnagyobb magyar egyik örö-köse, gr. Szechenyi Ödön a birtokot az évráradéki kötelezettséggel Baranyi keszthelyi lakosnak adta el, kinek apjával Deák Ferencz apja már ismeretségben volt.

Az épület egy főépületből s két szárnyból áll. A homlokzatnak völgy felőli részén volt Deák Ferencz kezén két könyvtárszoba, egy nagy ebédlő s két más kisebb szoba. Az udvar felőli részén voltak a vendégszobák.

A kastély és szobái most is épen ugy álla-nak, a mint ezelőtt 21 évvel azokat a legnagyobb hazafi elhagyá. Elismerésünk érte a mostani birtokosnak.

Eötvös Károly.

Deák Ferencz mint tanuló.

Deák Ferencz ma már a történelemé s nem-sokára a néphagyományé is lesz egyszersmind. Alakjának nagyságát s egyéniségének varázsát nem csökkenté az élőknek színről színre ismerete, de mérhetlen arányokban fogja növelni az emlé-kezet, a mint az a népek szeretete s kegyeletes fantáziája által évről évre gazdagabbá leend. De hogy ő folytonosan oly magasságban álljon az utókor előtt, a mily magasra az élet a nemzet köztisztelete s az elhunytat a nemzet fájdalom helyezé: ahhoz nem szükséges a költő-lantja, nem szükséges a szónok dicsegete, nem szükségesek a hagyományok ábrándos visiói. Ahhoz elég, ha följegyezzük szigoru hűséggel mindazt, a mit róla vagy általa tudunk, a mit tőle vagy általa nyerünk.

Életének nagy eseményei a nemzet tör-ténelmének képezik dicső részleteit. Ezeket följegyezni a történetírő. Az államférfit, a törvényhozót, a bölcsét, a publicistát ismerni fogják utódaink a historia örök lapjairól. Az embert és közpölgárt megörökíteni a mi felada-tunk. A miénk, kik láttuk az ő jóságos és dicső arcát, kik hallhattuk az ő egyszerű és böles szavait, kiknek megengedé, hogy az ő nagy-lelkének melegénél melegedhessünk s kik sirat-tuk és siratjuk őt halottaiban. Összegyűjteni róla mindazt, a mit összegyűjthetünk: ez a kötelesség, mely reánk hárul.

Egy e kötelességet szintén teljesíteni akarom. Én e kötelességet szintén teljesíteni akarom. Nagynak tartám, míg személyesen nem ismerém s midőn hozzá közelebb juthaték, úgy éreztem magam mindig, mintha oltár előtt álltam volna. Én nem tudom, más is ugy volt-e vele, én csak saját érzelmeimről adok számat. Lestem arcz-vonásait s figyeltem minden szavára. Föl is jegyezgettem egyet s mászt és törekedtem mult-jában és múltjának részleteiben is megismerni őt. A mit tudok róla: abból hadd álljon itt egy-előre e rövidke közlemény.

Csaknem minden lap megjegyezze az utóbbi napokban, hogy Deák Ferencz a gymnaziális tanfolyam egy részét Kőszegen végezte. E köz-lemény tudomásom szerint valótlan. A kőszegi gymnázium tanuló között az ő neve nem talál-ható. Igenis tanult két Deák Kőszegen, tudni-illik Deák György és Deák József, de ezek Deák József tárnoki földbirtokos gyermekei valának s tudtommal Deák Ferencznek nem is rokonai.

Több év előtt Kőszegen egy Koller nevű öreg tanító gyakran szeretett azzal dicsekedni, hogy Deák Ferenczet irni és olvasni ő tanította. A kőszegiek hitelt adtak a jó öreg tanítónak s midőn 1871-ben a törvényszékek fogdosása napi renden volt, Kőszeg városa Deák Ferenczhez is kérelemmel járult, hogy ő pártolná a városnak törvényszék iránti kérvényét a miniszterium-nal. A kérelem indokálá Deák Ferencznek azon város iránti kegyelele is felhozott, melyben ő első kiképzését nyerte. De a kérelem ezen indokára Deák Ferencz kijelenté, hogy ő Kőszeg-en soha se járt iskolába.

Tarányi (Oszterhuber) Ferencz veszprémi kanonok ur, ki Deák Ferenczhez másodikigleni sógorsági viszonyban állott s kit Deák néhány-szor látogatásával is megisztelt, azt állítja, hogy Deák a gymnaziális tanfolyam egy részét Nagy-Kanizsán, a kegyesrendű szerzetesek kezén levő gymnáziumban végezte. Ez állításnak min-den esetre hitelt adhatunk annyival inkább, mert a győri akadémia beirásai és osztályköny-veiben is meg van jegyezve, hogy Deák Ferencz oda Nagy-Kanizsáról ment. Remélhetjük, hogy a kegyesrendűek nagy-kanizsai főnöke mindent,

mi Deák Ferenczre vonatkozólag rendjének iskolai évkönyveiben föltalálható, összegyűjt s köztudomásra hozand.

Deák Ferencz négy éven át tanult Nagy-Kanizsán, ugymint az 1813/4-ik tanévtől kezdve az 1816/7-ik tanév bezártaig. Itteni iskolai elő-haladásáról s élményeiről semmit nem tudok.

Az 1812/3-ik tanévet Deák a pápai királyi algyrnáziumban végezte. E gymnázium 2-ik grammatikai osztályának első félévi informa-tiójában 7-ik szám alatt Deák ekként van (latin nyelven) bevezetve:

„Deák Ferencz, tíz éves, római katolikus, magyarországi, Kehidáról, Zalamegyéből való. Gyámja: Deák Antal alszolgabíró, lakik ugyanott.“

Mellesleg megjegyzem, hogy a mint e köz-leményből is látszik, ekkor már Deáknak édes apja s valószínűleg édes anyja sem élt.

Pápan tanára volt: Stajók Ignác, ha jól vélem, beneczsrendű szerzetes. Szigoru tanárnak kellett lennie, mert az első félévben 31 tanít-vány közül csak két eminenst, a második fél-évben már csak 28 tanítvány közül négy eminenst osztályozott.

Deák mind az első, mind a második félévben ugy az erkölcs- és vallástánból, mint a többi tudományból classis prima-e, első osztályzatot kapott, de az eminensek között nem foglalt helyet.

Egy évi tartózkodása alatt Pápan Deák Ferencz egy özvegy kasznárnénál, a rozmarin-utczában s azon házban volt elszállásolva s nyert élelmézést is, mely most Morvai-féle ház néven ismeretes. Az özvegy kasznárné nevére már nem emlékezik Kéler József pápai lakos öreg ur, kinek emlékező tehetsége őrizte meg e kis adatot.

Győrbe a nagy-kanizsai tanfolyam bevé-gezte után az 1817-ik év őszén ment Deák Ferencz s a következő négy tanévet, mint logi-kus, phisikus, primi és sekundi anni (első, má-sod éves) jogász itt végezte. Tanárai voltak 1817/8-ban:

a vallástánból: Mollik Tóbiás világi pap és hitszónok;

a történelemből: Berta György világi;

a logika és psychológiából: Vernei József szintén világi;

a szám- és mértánból: Brestyenzky Adal-bert beneczsrendű szerzetes, ki későbbben tihanyi apát lett, s mint ilyen 1850-ben halt meg. Ez kedves tanára lehetett Deák Ferencznek, mert én előttem 1873-ban két ízben is nagy kegyet-let emlékezett róla.

Ezen tanévben Deák mind az első, mind a második félévben az összes tantárgyakban emi-nens, még pedig kevés kivétellel első eminenst volt. Erkölcsi magaviselete classis primae-vel jegyeztetett, tudnivaló levén, hogy ebből emi-nens-t adni nem volt szokásban.

Physikuskorában 1818/9-ben tanárai voltak: a magyar nyelvből Fessel Zsigmond világi s a physikából: Gröber Laurent szintén világi. Ezeket kívül Berta, Vernei és Brestyenzky azon tudományokban, melyekben az előző év folya-mán át.

Ez évben nyert osztályzatai rendszeren más-odik eminenst. Kivéven a magyar nyelvet, mely-ből classis secundae oktavus-t (másodosztályt a nyolczadik helyen) nyert, a mely osztályzat bizony a legrosszabbak egyike. Tanára tót ember volt e tantárgyból s alig törte a magyar nyelvet és ez sekundázta meg Deák Ferenczet a magyar nyelvből. Valami kedves egyéniség e tanár má-sok előtt sem lehetett, mert a midőn ez adato-kat közli velem Sárkány Miklós bakonybéli apát s Deák egykoruja s egy éven át tanulótsára, így sohajt föl Deákra és tanárjára czélozva levelé-

ben: „Hová nyomta a magyarul alig tudó tót-ember a némes magyar ifjat!“

Első évi jogász korában, 1819/20-ban stat-istikából tanára volt: Kmethy András, ha nem csalódom, a 48-ki honvédtábornoknak nagy-bátyja; a római és nemzetközi jogból pedig Szi-benliszt Mihály.

Másodévi jogász korában a hazai jogot Bognár Józseftől, a politikai tudományokat pe-dig Beke Wolfgangtól hallgatta. Az egyházi jogot valószínűleg Pendl Alajos beneczs szerzetes adta elő, ki ugyanekkor akadémiai hitszónok (exhortator) volt. Mint jogász már mindenütt első eminenst nyert osztályzatot.

Ez időtájt a győri királyi akadémia az egy Brestyenzky kivételével világiak kezelése alatt állott. A fundus studiorum, illetőleg a helytar-tótanács nem sok gondot fordított sem a tanár-kegyelgatására, sem a kellő taneszközök be-szerzésére. Gröber Laurent, a physika tanára csak egy kongott a physicum muzeumban, mely majdnem egészen üresen állott s egyáltal-an alkalmatlan volt a kellő kísérletek megte-telére s az elméleti oktatás megvilágítására. Gröber tehát ki észrevette a tehetséget Deákban, azt tanácsolta ennek, hogy a physika előadás-ot a beneczs rendű szerzetesek kezén levő győri lyceumban hallgassa, mint a melynek kísérleti eszközei elég bőven vannak beszerezve.

Deák szívesen megfogadta a jó tanácsot. Egyik kedvelt tanulótsársával, nágoosi Zichy Já-nossal (Zichy Mihály és Antal testvérek apjával) az 1818/19-dik tanévben csakugyan átment a beneczs lyceumába hallgatni a természettani előadásokat. Itt a physika tanára akkor Czinár Mór volt, ki később Pannohalmára az országos hírű könyvtár rendezése czéljából visszavonult. Deák nagyon szerette e különben is kedves mo-dorú és művelt szerzetest, előttem is többször s mindig kegyellett emlékezett róla, soha sem nevezte másként, mint „Maurus Czinár,“ a hogy t. i. meg tanuló korában szokta nevezni. Halála, mely a mult évben következett be, bizo-nyára fájdalommal érintette Deákot.

De Czinár is büszke volt egykori tanítvá-nyára. Még az ország alig ismeré s a „haza bölcsének“ nem nevezé Deákot, már az öreg Czinár — mint később önértettel mondogatá — megjósolta, hogy Deák Ferenczből minő nagy ember lesz egykoron. Ő mondá egykor Deáknak és tanulótsársainak: „Nem az a valódi tudomány, a mit jól megtanultok, hanem az, a mit jól meg-gondoltok; a ki az iskolában komolyan és alaposan gondolkodni megtanul, az végezte jól az iskolát.“ E szavakat különböző alkalmazás-ban nem egyszer hallottuk Deák Ferencz szá-jából is a magán társalgások folyamában.

Tanulótsársai közül fölemlitem Faiszi Ányos István veszprémmegyei előkelő birtokost, me-gyejének egykori főbíráját s a zirezi kerületnek három országgyűlésen át országgyűlési képviselő-jét. E nyers modorú, de egyenes, őszinte jellemű táblabíró Deák mindig kedvelte. Szeretett vele — mint másokkal is — gyakran tréfálkozni, mint Ányos, a ki pedig nagyon hamar komolyan szembe nézett a tréfálkozókkkal, az „öreg ur“-nak rendszeren megengedett.

Tanulótsársai voltak még a többi között Bretzenheim Ferdinánd herczeg és Rohonczy Ignác. Amaz nagyon is herczeg volt ahhoz, hogy Deák valami bizalmas baráti viszonyban állhatott volna vele, emezt kedvelte régebben, de később, miután ez az Apponyi-regime szolgál-tatába szegődött s a Bach-rendszer alatt is elő-kező hivatalokban volt, elhírdedgett tőle. Ghyezy Kálmán, bár több ízben állították, nem volt tan-ulótsára Deáknak, nem is egy időben hallgatták az előadásokat. Ghyezy csak az 1821/22-ik tan-

évben jött a győri akadémia, Deák ekkor már — végezvén ott a kurzust — onnan eltávozott.

Volt azonban még egy tanulótsára, kit em-lítetlenül nem hagyhatok. Ez Sárkány Miklós hittudor s bakonybéli apát, a negyvenes évek politikai küzdelmeinek a konzervatív táborban egyik érdekes alakja, ki nem egyszer nevezetes csatákat vívott a győrmegei ellenzékkel.

Sárkány Miklós a győri lyceumnak volt hallgatója s vele Deák akkor ismerkedett meg, mikor Gröber tanácsára a lyceumba ment phys-ikát hallgatni. Sárkány, bár ő Deák pártjához 48 előtt nem tartozott, mindig egyik legnagyobb tisztelője volt Deáknak, még akkor is, mikor a vegyes házasságok kérdése oly igen elmér-gesíté a kedélyeket. De maga Deák is úgy nyilatkozott előttem, ha jól emlékszem ezelőtt két évvel, Sárkányról: „Őszinte, becsületes ember, meggyőződése vezérelte a politikai küzdelmek-ben, bár minden pártfele olyan lett volna, mint ő; esze és tudománya is helyén van.“ Sárkány Miklós volt az, ki aggkora és a tél zordonsága dacára is kérelmem folytán szives volt a Deák tanuló korára vonatkozó adatokat összegyűjteni s velem közölni.

Deák Győrben tartózkodásának egész ideje alatt Jósza Józsefnél, ennek házában volt szállá-son. Házi gazdája a győri püspöki javak prae-fektusa volt, tekintélyes és eléggé értelmes ember. Ugyane házban lakott Fejér György is, mint győri tankerületi főigazgató s ekkor már a „Codex diplomaticus“ fúradhatatlan gyűjtője. E körülményből sokan azt következtették s Dunán túl ma is hiszik, hogy Deák Fehér Györgynél lett volna szálláson s a vele való társalgás foly-tán szerzte volna közjogunk történetének mély-séges ismeretét. E hit azonban alaptalan, ámbár könnyen hihető, hogy az élénk szellemű s vidám kedélyű, de a mellett tanulni szerető ifju Deák már ekkor is ismeretségben állott Fejérrel. Annyit biztosan tudok, hogy később, midőn már Fejér György a pesti egyetemhez került, Deák vele gyakran és szívesen érintkezett s társalgott történelmi dolgokról.

Jósza József házázt Deák ott tartózkodásának emlékére a győri polgárság kegyelele már több év előtt márvány emléktáblával látta el.

Deák Ferencz külső modora már tanuló ifju korában is oly igénytelen és egyszerű volt, mint később. Tarányi Ferencz kanonok állítja, hogy kora fiatalságában ruháját elhanyagolta s a külsőségekkel keveset törődött. Ez állítást, ismervén Deákot, én egész nyugalommal elhi-szem. Hogy már tanuló korában is bizonyos tekintély környezé nemcsak tanulótsársai, hanem tanárai szemében is, abból a körülményből magyarázható, hogy Nagy-Kanizsán, mikor a előadást és az iskola feletti felügyeletet, ha néhány órára vagy napra neki az iskolától távol kellett maradnia. Ekkor pedig Deák nem volt több 14 éves gyermeknél. Hogy ily esetnek kel-lött történni, azt onnan merem állítani, hogy ezt képviselői körökben 48 előtt Deák tudtával s az ő ellenmondása nélkül széltében beszéltek s én is egy 48-iki követársától hallottam.

Deák életének utolsó szakában elméleti olvasmányokkal keveset látszott foglalkozni. De ez nem mindig volt így. Ő készen állott elő az 1836-iki országgyűlésen, mint Minerváról, a bölcsesség istenasszonyáról beszélni a hitrege, de e nagy varázsunk előföltétele minden esetre hoszas és mély tanulmányozás volt. Könyvtára legalább, melyet 1844 végén Kerkapoly Károly használt s részben rendezett Kehidán, ezt bizonyítja, ha minden más bizonyíték hiányozna is.

Erről és egyebekről azonban más alka-lommal.

Eötvös Károly.

Deák életéből.

Deák a társadalmi életben nem kisebb hatásu volt, mint a politikában. Mint minden nagyobb szellemnek, ki a társadalom örömei iránt fogékony, neki is megvolt a maga köre, melyhez az ország minden vidékéről csatlakoztak azok, kik benne vezéroket tiszteltek. Lapjaink e társadalmi érintkezések alkalmával felmerült komolyabb és tréfásabb beszélgetések közül sokat összeállítunk, melyeknek egy része csak most válik nemzeti közkinccsé. E társadalmi kör gyűlhelye két évtizeden át az „Angol királyné“ szálloda volt. „Elég volt neki — írta Deákról Salamon Ferencz — téli szállásra az „Angol királynében“ meglepedni — hová a legnagyobb pontossággal minden novembernek 4-kén megérkezett Pusztá-Szt.-Lászlórol, — hogy az összes közértelemiség, főranguk, papok, írók, helybeli és vidéki táblabírák körülötte sere-geljenek. Ő volt központja a honmaradt magyar emigrációznak.“ „Nem hiszem — folytatja Sala-mon — hogy Bécsben a belügy- és financzmi-niszter oly jól tudta volna, mi történik az ország minden részében, mint tudták Deák lakásán. Minden vidék nevezetesebb férfiai Pestre jöve meglátogatták az öreget, ki nagy figyelemmel hallgatta ki a történeteket s tartotta meg emlé-kezte roppant tárházában, biztosabban, mint egy-egy archivumban. Azt lehet mondani, hogy Deák tudományát sokkal nagyobb mértékben a praktikus élet, mint a könyvek ismerete tette, s nem volt senki, a ki az ország állapotát csak távolról is annyira ismerte volna, mint ő. De a politikai akezióknak is, mihely alkalmas idejük elérkezett, Deák salonia volt a kiindulási pont-juk, — s ebben munkatársai, futárai, ageisei szintén mind önkénytelen vállalkozó férfiak, kik maguk megeröltetése nélkül alávették magukat irányadó akaratának és böles vezérletének. Hogy ez minden tulajdonképi szervezet, minden for-mális fegyelem nélkül nemcsak ment, hanem fényes sikerre vezetett, — az csak Deák társa-dalmi csiási hatásának köszönhető.“

A kiegyezésre vonatkozó előleges tanácsko-zások is részint az „Angol királyné“-ben, rész-int Pusztá-Szent-Lászlón folytak. Itt vidéken sok politikai nevezetesség látogatta őt meg e fontos kérdés miatt, egybek közt Majláth György és Tisza Kálmán is megfordultak nála, s az öreg ur itt az alatt a négy szép gesztenyefa alatt, mely képünkön is látható, beszélgetett és támas-kozott vendégeivel. A nyári hőségben e négy fa árnya alatt sok időt töltött, s gyakran faragesált pálcázkat és más apróságokat jó ismerőseinek.

Vörösmartynak mai számunkban közölt szép epigrammjáról Gyulai Pál a következőket jegyezte föl: Deák tisztelte 1845-ben a Nem-zeti kör lakomát rendezett, melyen számos író volt jelen, kik lakoma után elhatározták, hogy Deáknak emlékül egy albumot szerkesztesnek, melybe a költő verset, a prózaíró egy pár alkalmoszerü emléksort jegyez be. Azonban a házo-rozat, nem tudni mi okból, nem ment teljese-désbe, bár Vörösmarty, Bajza, Garay nem sokkal azután megírták az igért költeményt. A Vörösmarty költeménye nyitotta volna meg az albumot. — Deák Ferencz egyike volt Vör-ösmarty legregibb és legjobb barátjainak. Zádor György ismertette meg vele 1825-ben, midőn Deák valami peres ügybe Pestre utazott. Az ismeretség a legemeseb és legszorosb barátsággá fejlődött. Vörösmarty volt mindig Deák legked-vebb költője, s Vörösmarty senki iránt nem visel-tetett annyi szeretettel és tisztelettel, mint Deák iránt. Midőn 1855-ben a költő mindinkább bete-geskedett s komorabb óráiban halálára gondolt, felindulva mondá nejeinek: „Ha meghalok, nem tudom mi lesz belőletek, de bármí sorsra juttok, csak Deákhoz forduljatok, ő soha sem fog el-hagyni benneteket.“ Nem csalódtok. Deák gyámja, jölteveje lón családjának.

1845-ben Deák és Vörösmarty, b. Wesselényi látogatására Erdélybe utazott. Utközben Sza-bolesban betértek Bónis Samu barátjához, s ott töltötték egy pár napot. Vörösmarty szalonkákra vadászott. Egyik delután az egész társaság a falu határába ment sétálni. Jövet a helybeli ref. pap is hozzájuk csatlakozott, s midőn a paplak előtt mentek el, kérte az egész társaságot, hogy legyen szerencséje egy pár perczre, míg meg-

nyugosznak. Bemetek s ott ültek mintegy negyedórát. Haza indulásukkor elől a tiszteletes ur s kéri Deákot és Vörösmartyt, hogy emlékül írjanak neki egy pár sort. „Szi- vesen — mondá Deák egész jó kedvvel; leült és írt, a mint következék: „Alulírt több vármegyék táblabírája, bizonyítom, hogy Vörösmarty Mihály ekkor s ekkor itt jár- ván, vadászott s egy lövére hét szalonkát ejtett el.“ Ezzel átnyújtotta a tollat Vörösmarty- nak, ki kedvetlenül vette át s ült le az íróasztalhoz, tehát neki ma egy pár distichont kell írni. Azon- ban Deák sorait olvasván fölvidult s egészen megkönnyebbülve, ezt írta alá: A fentebbieket én alulírt is bizonyítom, azon különbséggel, hogy nem egy lövére ejtettem el hét szalonkát, hanem hét lövére egyet.“ A jó tiszteletes, ki Deáktól valamely politikai böcs mondatot, Vörösmartytól pedig egy szép epigrammot várt, kissé megütödvé vette át az iratot, de azért nyá- jasan köszönt meg vendégei szíveségét.

Deák szülőhelye, a söjtöri ház, minthogy a család onnan régen elköltözött, kevéssé volt ismeretes. Söjtör a Deák családnak nem a Her- telendykötői anyai ágón öröklött birtoka, hanem Deák apjának szerzeménye volt. Egyszerű falusi nemesi lak, melynek Kehida és Pusztaszent- László mellett egész eddig neve is árnyékban maradt, miután Deák csak leg- első gyermekét töltötte ott. Előterben áll az emeletes „granárium“, minőt Dunán- tól még maig is sok régi ne- mesi kuria udvarán lehet látni. Söjtör egy kis magyar falu Zalában, 208 házzal s 1262 lakossal.

Kehida kedves lakhelye volt a negyvenes években s pár évig a forradalom után. Volt egy vízi malom is, mely- ben Deák sokszor szívesen beszélgetett a molnargazdá- val. Patriarchálisan édegett ott a híres ember. Gazda- tisztjével egy asztalnál ebé- delt, s volt egy gondos, pon- tos gazdasszonya, meg egy inasa, a kikhez ő mindig igen jó volt. Jó volt különben még a két kocsislőhoz is, melye- ket nem engedett soha sem sebesen hajtani. El is hízta azok a jó abrakról, meg a lassu járástól. Mikor Deák onnan elköltözött, sirt a ház és a falu népe. Olyan szo- morú volt ez a búcsú, mint egy temetés.

Deák volt a környék bölse, patriarchája, tanács- adója, noha még akkor nem volt „öreg ur“. Ha Pestre jött, sohasem hiányzott a sok megbízás. Egyszer egy barátja kérte: „Kérlek, vidd föl ezt a négyezer forintot Pestre s fizess ki helyettem, legalább megkímélek egy utat.“ „Add ide.“ Deák estefelé érkezett a fővárosba s a színházba ment, (a hová később nem járt). A négyezer for- rint egy tárczában volt s az kabátja oldalzsebébe tette s mellé dugott egy aznapi hirlapot. Szín- ház után hazá ment, nyul az oldalzsebébe s keze kiszalad egy széles lyukon. Se pénz, se újság! Valami gazember a tolongásban kimet- szette a zsebet. Képzeltetni, hogy nyugtalan éje volt. Négyezer forint nem esekélyesség s még ro- szabb, hogy barátja megbízását (egy kötelezett- ség lerovását) nem teljesítette. De beletörődött végre is a veszteségbe s bevarratta a kabát lyu- kát. Reggel aztán veszi fel a kabátot s érzi, hogy abban valami megüti a lába szárát. Odanyul, hát érzi a tárczát. Vizsgálja a zsebet. Hát alól lyukas. Elnevette magát: „Na az a gazem- ber megjárta! A tárcza lecsuszott a lyukon, pré- dault csak egy újságos csiphetet.“ Sokszor el- mondta barátjainak e történetét, mint a sors különös játékát, hozzá téve, hogy „néha jó a lyukas zseb is.“

Mikor vidéken nem volt több saját otthona, sok nyarat töltött sógoránál: az öreg Osterhu- bernél, ki igen derék öreg ur és nagy gazda volt.

Szerették egymást nagyon s Pusztaszent-László- n az „öreg ur“ mindig igen vidáman töltötte a napokat. De volt egy szomorú esteje is. A hat- vasas évek elején grasszált Patkó bandája egy este az erdőből betört az udvarra; megkötözték a cselédeket s Patkó és egy társa beléptek a házba. A szobaleányt, kit vezetésükre kényszerít- tetek, kérdezte Patkó: „Ki van a házban?“ „A nagyságos ur még kiinn van a gazdaságban s itthon nincs más, mint a sógora, Deák Ferencz ur.“ Patkó is hallhatta híret a nagy hazafinak, mert kétszer is kérdezte: „Csakugyan Deák Ferencz van benn?“ A nagy ember ép hirlapot olvasott az asztalnál, midőn a két rabló belépett. Egy pereze sem vesztette el lélekjelenlétét s ülve maradt. „Ne mozduljon az ur! — mondá Patkó, — míg a szobákat kikutatom. Te meg (fordult büntársához.) állj ez asztalhoz felvont puskával s vigyázz, hogy meg ne moccsanjon helyéből.“ Patkó aztán ment a szobaleánnyal tovább, míg a másik rabló, Deákra szögezve fegyverét, állt az asztal másik végén. Az öreg ur, mint később elbeszélte, mindjárt azt kezdte figyelni, hogy a „szegény legény“ tud-e bánni a puskával, jól tartja-e azt, mert akkor nincs mitől félni; de ha nem tud, akkor ügyetlenségéből is meg- löhető. Látta azonban, hogy jól tartja a puskát s megnyugodott. E nyomasztó helyzet közben robo- gott be a házi gazda kocsija az udvarra. A belépő

reste az aranytollat, melyet az imént vissza- dobott s elvitte magával. Ez mutatja, hogy egé- szen alváló ember volt, ki a maga szavára sem adott semmit!“

A lapunkban között levelet Deák Vermes Illéshez, Veszprémmegye legutóbbi alispánjá- hoz írta. Vermes az 1848-ik évi országgyűlésen a pápai kerületet képviselte. 1868-ban a megyei várnagy neje Keglevich Mátyásné asszonyság üres óráiban a megyei rabokat szalmakalap fo- násra oktatta. Egy ilyen, rabkezek által font esi- nos szalmakalappal ohajította Deák Ferenczet megtisztelni s annak elküldésére Vermes Illést, mint az „öreg ur“ ismerését kérte fel. A kalap el is küldetett s ezt köszöni meg a levélben Deák.

A kiegyezés után, valahányszor Deák jó hangulatban volt, gróf Andrássy mindig meg- környékezte, hogy fogadjon el valami gyöngéd ajándékot a királyi pár részéről. Nem kincs, rang, érdemjel volt szóban, (ki mert volna ő vele szemben ilyenekre csak cselezni is?) hanem tán egy kézi munka vagy egy arczkép.

„Isten őrizzen! — felelt az öreg ur — mindjárt akadának gyanakodók, kik azt mon- danák: de mi volt ám abba a kézi munkába göngyölve s mennyi gyémánt lehet a kép keretén!“

„Hát magadra nézve semmi legkisebb óhajátod sincs a király részéről?“

„Van igen is, mert óhaj- tom, hogy ha meghalok, ő felsége azt mondja el rám: becsületes ember volt.“

„Hisz ez — mondá hevesen a cseljárt nem ért Andrássy, — ha nem óhaj- tod is, meglesz!“

Mikor aztán a király kérdezte gróf Andrássyt, mit tehetne Deákról, a mi neki kedves volna, a gróf azt felelte: „Felséged rendel- kezik kincsessel, hivatalokkal s címekkel s minden másért tehet sokat, de Deákról még Felséged sem tehet semmit.“ A király ekkor meghívta Deákot bizalmasan magán- körébe, bemutatta a király- asszonynak, családiasan tár- salogtak vele, s azóta nem szüntek meg mindig a leg- nagyobb melegséggel beszélni róla.

Deák Ferencz környék- től egy nemeslelkű barát- járól kell még megemlékez- nünk, kiről Salamon Ferencz fentebb idézett cikkében a következő sorokat írja: „Számos éveken át legállandóbb, legbelsőbb meghittje gróf Mikes János volt, — ki sem politikában, sem irodal- lomban szerepet nem vitt, sem pedig a főúri körök szokott foglalkozásaiban és szórakozásaiban nagy részt nem vett, hanem független önállóságot s minden gondját arra fordította, hogy az öreg mellett egy valódi édes testvér helyét pótolja, úgy hogy a Mikes név a történelemben már mint a legönzestelenebb, önfejlődőbb ragaszkodás pél- dája van megörökítve. Ki ne emlékezne a mult század Mikes Kelemenére, a „Törökországi levelek“ halhatatlan szerzőjére, — a ki Rákóczy Ferenczet önkénytelen, s minden politikai ok nélkül, csupán a fejedelem személye iránti benső vonzalomból kísérte kiüföldre, s kitarított mind végig ama hosszú és unalmas számkivetésben oldalánál?“

A szabad közművek is letették koszorúját Deák ravatalára. Ő maga nem volt szabadkőm- ves soha s egyszer midőn a belépésre felszólí- tották, azt mondta: „Tisztelem a szabadkőm- vesek emberies törekvéseit, de én olyan társaságnak, mely üléseit titokban tartja s melyhez tartozni csak titokban lehet, nem voltam s nem leszek tagja.“

A nemzeti gyász hete.

Búsán kondulnak a főváros harangjai, feke- tén árnyalják be az utcákat a grászlobogók szájai, hullámzó tömegekben siet Budapest lakossága a külvárosokból a központba: a »haza atyját« temetik, midőn e sorokat írjuk. Vessünk e szomorú napon, melynek ege oly borús, mint milliók keble a hármás bérez földén, egy vissza- pillantást a hét gyászos eseményeire.

Pénteken, jan. 28-án délen történt a kép- viselőházban azon feledhetlenül izgalmas jelenet, melyre azon megdöböntő hír nyújtott alkalmat, hogy Deák Ferencz haldoklik. E lesújtó eshetősé- gre hetek óta elő volt ugyan már készülve a beavatottak, de az emberi remény nem engedte elhítni senkivel sem a legrosszabbat. Mert már karácsony óta lehetett a legrosszabbtól tar- tani. Deák ezt időtől fogva naponként erőteljesebb- lön. Január 20-án zárt tanácskozása volt orvó- sával, ki határozott kívánságára megmondta neki a valót. Január 21-én meggyött Rónay Jácint püspöknek, félve az a halotti szenté- geket. A mód, melylyel gyónását rokonainak tudtára adta, egy eddig kevésbé ismeretes ma- gasztos vonását tünteti föl lelkének. »Nem eszem, hanem szívem kívánta« — susogta, majd hangja elakadt. Ajkai tovább is mozogtak, de a körülállók csak az utolsó szavakat tudták ismét megérteni. »Mindig az volt meggyőződé- désem, hogy a vallás az érzelem dolga.« — Majd Zádor Györgynek elhunyt régi barátjának fiát, Zádor Gyula, igazságügyminiszteri taná- cesot hivatá magához (jan. 22-én), mivel jóté- konysági ügyeit hozta rendbe. A három követ- kező napon állapota megrosszabbult, s nagy szenvedéseket állott ki. Január 26-án, miután előtte való nap megkapta a kehidai jószág után járó évi járulékot (600 aranyat), végrendekezni akart, papíra jegyzé az összeget s azt írta föl: »Átadtam Bélának jan. 27-én.« A dátumot egy nappal elteveszté. 27-én rosszul volt s már nem szolt; 28-ára viradó éjjel csak reggel felé aludt. Az utolsó nap már alig tudott írni. Nagy levél- papírra, reszkető kézzel, görbén lefelé haladó s egymástól távoleső sorokban írt utoljára. Az olvasható sorok ezek voltak: »Több napja, hogy a baj az, hogy nagyon meg vagyok zavarodva... éjjel-nappal, — és talán nem tart soká. Minden vagyonomat vegye át Vörösmarty Béla, fizesse a tart... a mi megmarad, fordítsa jó czélokra. Isten áldjon meg!« Az aláírásból csak a »D« betű olvasható. E sorokat délelőtt tíz-tizenegy közt írta, panaszkodva, hogy nem lát, bár sok gyertya égett. Aztán a jelenvoltaknak kezét nyújtotta s suttofgva kérte, hogy küldjenek az orvosot, ki épen belépett. — Állapota ekkor negyedóráról-negyedórára agasztóbbá lön, úgy hogy a rokonok ijedve küldték Széll Kálmánert a képviselőházba. A haláloham beállt. Ereje fokként hanyatlott, mig nem esti 11 órakor a haza leghűbb és legnagyobb fia kilehelte nagy lelkét. Január 29-kén kora reggel már az egész főváros értesülve volt a lesújtó csapásról, melyet az éj hozott a magyar hazára, s a távra vil- lanyodronya nyomban a gyászos esemény után megvitte annak híret az egész polgárosult világ- nak. A képviselőház üléseben Ghyecz Kálmán, a főrendiházban Majláth György elnök tolmácsol- ták mélyen átérzett szavakkal a törvényhozás, a haza s az emberiség veszteségét. Mindkét ház megválasztá egyúttal az országos gyászbizottság tagjait, mely azonnal értekezetre gyűlte, elha- tározta, hogy Deák Ferencz a nemzet halottjának tekintessék, s temetkezési költségei az ország- gyűlés által fedeztessenek. Ugyan e napon tar- tott ülést a m. tud. akadémia is, melyben gr. Lónyay kegyeletteljes szavai után elhatározták,

hogy az akadémia okt. 17-kén, mint a nagy hazafi születésnapján, ünnepélyes ülést tart, melynek egyedüli tárgya a fölötte tartandó em- lékbeszéd lesz, elhatározták továbbá 100 arany kitűzését egy Deák Ferenczről szóló óda meg- írására, s lefestendő arczképének a képcsarnok- ban való elhelyezését. A főváros bizottsági ülé- sében a főpolgármester tudatá mely részvéttel a haza nagy polgárának s a belváros felelthetlen képviselőjének halálát, mire bizottság küldetett ki, hogy a temetés rendezésére nézve érintke- zésbe tegye magát az országos bizottsággal.

Vasárnap, jan. 30-án reggel a hivatalos lap az emlékező királyi kéziratot tette közzé.

Ugyancsak vasárnap balzsamozták be dr. Ko- vács és dr. Scheuthauer a holttestet, konstatálva, hogy a halált szívzselhűdés okozta. Este fél hét- kor Schwendtnert apát belvárosi plébánoszentelte be a koporsóba fektetett halottat. Részint ezen, részint az előbbi napon nagy számmal érkeztek már a részvétnyilatkozatok bel- s külföldről. Így Tisza Kálmánhoz gr. Robillan bécsi olasz követ küldött távirati uton meleg részvétnyilat- kozatot, Széll Kálmán pedig a királytól, József főhercegtől, herceg Auersperg osztrák minisz- terelnöktől, az osztrák alsóház elnökétől, a reichs- ráth alsóházának lengyel klubjától stb. kapott fájdalmat és részvétet kifejező sürgönyöket.

Hétfőn, jan. 31-én kora reggel elszállították a hült tetemetek az egyeteméri szállásból a m. tud. akadémia palotájának pompásan díszített, s egészen fekete posztóval bevont oszlopos csar- nokába, hol ravatalra helyezték. E szomorú me- netben csak az elhunyt rokonai, élükön Széll Kálmán és Vörösmarty Béla, Ráth főpolgármes- ter, gr. Szapáry főispán, Szivák Imre képviselő, s a híi betegápolnók: Gulyás Julia (ki 6 évig szolgált Deák körül) és Halász Luiza vetek részt.

A főváros e napon már külsőleg is teljesen gyászba volt borulva. Délelőtt kegyelettel szem- lélte a hullámzó közönség a vácuutezai virág- kereskedés kirakatában a pompás — babérleve- lekből és fehér kaméliákból kötött — koszorút, melyet a királyné küldött Deák Ferencz ravata- lára, s melynek fehér atlasz szalagjára e szavak voltak himezve: „Deák Ferencznek Erzsébet királyné.“ A király által küldött hasonló koszoru az akadémia egyik termében volt délelőtt lát- ható, s szalagjára szintén arany betűkkel van ráhimezve: „Deák Ferencznek Ferencz József király.“

E napnak feledhetlen eseményét azonban a királyné megjelenése képezte a nemzet nagy halottjának ravatalánál. Főnséges, mélyen meg- ható jelenet volt az, midőn a nemzet legelső asszonya, mely gyászba öltözve lépett föl a ravatal emelvényére, könyező szemekkel tekintve a nemzet legelső polgárának örökre meghide- gült arczára, miközben udvarhölgye által se- gitve, ráhelyezé koszoruját a nagy halottra, s aztán áhitatos imába merült a koporsó végénél levő imazsámolyon. A jelenlevők szeméi nem maradhattak meghatósság nélkül.

Hétfőn tartotta a szabadelvű párt értekezle- tét, s elhatározta, hogy hat hétig viseljenek a tagok gyászfátyolt a nemzet s a kör nagy ha- lottjáért. Tisza Kálmán miniszterelnök ez alkalmal- mal meleg szavakkal fejezte ki fájdalmát a lesújtó veszteség fölött, elmondva, mikép soha, semmi viszonyok között sem volt szava vagy gondolata, mely az elhunyt nagyságát és haza- fiaságát bántotta volna. Együttal fölajánlta a kór- nek Deák Ferencz arczképét, melyet ő és miniszterársai festetnek.

Keddén, február 1-én a közönség bemene- telt nyert a ravatalhoz. Az akadémia előtti tért már korán reggel nagy közönség lepte el, mely majdnem ostromolta a palota főkapuját. Ismert

nevű, minden rendű és rangú férfiak, előkelő hölgyek feketében, gyermekek és agkok igyekez- tek bejutni a csarnokba, hogy még egyszer lás- sák a nagy halottat. Megható volt a gazdász- szonyok egyletének küldöttsége, Damjanichné vezetése alatt, 25 gyászba borult hölgy, koszo- rut hozva a ravatalra, továbbá a nőképzőegylet küldöttsége, Veres Pálné vezetése alatt, szintén gyászban és koszorúval. Bent a csarnokban a rend fenntartásáról maguk a képviselők gondos- kodtak, kik magyar díszruhában díszörséget képeztek. E díszörség, melyben az országgyű- lések jobbára fiatalabb tagjai foglaltak helyet — a főrendek közül is — gr. Ráday Gedeon választotta kapitánynak.

A tolongás óráról órára nagyobb lett a téren, úgy hogy a rendörség alig vedhette meg a bejáratot. Délután 2 órakor lovasok vontak félkört az akadémia előtt, s e félkörbe csak egyenként bocsátották az embereket. Ennek daczára is már öt órakor be kellett csukni a ka- pukát, minthogy a rendörség képtelen volt visz- szatartóztatni az egyre sűrűbb tömegekben az akadémiahoz seregő közönséget.

Fél hat órakor, midőn a kapuk már be volt- tak zárva, József főherceg és Klotild főhercegnő jelentek meg a csarnokban, a gyászörség által fogadva. A főherceg honvédtábornoki egyen- ruhát viselt, Klotild főhercegnő egészen gyászba volt borulva. A ravatal lábánál szótlanul meg- állottak, s míg a főherceg meghatóan tekin- tett a haza összeroskadt nagy fiára, a főher- ceznő letérdelt az imazsámolyra, mintegy tíz perczet töltve áhitatos imában. A jelenet mindenkire mély hatást tett. Ezután ő fenségeik lassan körüljárták a ravatalt, hogy az est homá- lyában a gyertyák lobogó világánál búcsu pillan- tást vessenek a halvány arczra és magas hom- lokra, mely alatt oly ritka elme és bölcsesség lángolt; azután távoztak.

Kedd estéig következő koszorukat vette át a gyászörség:

József főherceget e felírással: „József fő- herceg — tisztelete jeléül!; Hadik Béláné szül. Barkóczy Ilona grófnő; Gyertyánffy né szül. Karácsonyi Vilhelmin grófnő; Kolozsmegyét; a kereskedelmi akadémiát (felirat: „A kereske- delmi akadémia — a haza bölcsének“); a buda- pesti szájci segélyező-egyesületét; a magyar központi Fröbel-nőgyűlését (felirat: „Magyar központi Fröbel-egylet — hazánk bölcsének“); a magyar királyi honvédségét (felirat: „Magyar kir. honvédség, mely fájdalma jeléül“); a m. kir. belügyminiszterium hivatalnokait; Krassó megye törvényhatóságát; a m. kir. miniszterelnök hi- vatalnokait; Sina Simon bárót Bécseből („A leg- nagyobb hazafinak s nemes barátnak“); a magy. gazdasszony egyesületét; a nőképző-egyesületét („Az országos nőképző-egylet haladatosságából Deáknak“); a reform. főgymnázium ifjusá- gát; a királyné felolvasója Ferencz Ida kisass- zonyét („Deák Ferencznek tisztelete jeléül“); az országos kisedővő egyletét; a pesti jótékony nőegyletét; Jálies Gézáét; Hunyady-Csáky grófnő; gróf Erdődy Károlynéét; Vay Ádám grófit; Vay Károly grófit; a pesti kereskedelmi testü- letét („Deák Ferencz nagy hazánkfának, a pol- gári erények mintaképének“); báró Jeszenák Károlyné sz. Forgách Luiza grófnőét; a nemzeti körét („Deák Ferencznek, a feledhetlen tag- társnak“); a közalapítványok kir. ügyigazgató- ságát és végül a magyar mérnök és építész egyesületét.

Szerdán, február 2-án az akadémia palota- ja előtt még nagyobb volt a csoportosulás. Ünnepe levén, szakadatlan sorban hullámzott a lakosság a külvárosok legtávolabb rétegeiből az akadémia felé. A vidékiek és idegenek nagy szá- muk által tüntek ki a sokaság közül. Valameny- nyi vendéglő megtelt vidéki küldöttségek és egyletek tagjaival, fölrandult honfitársakkal az ország minden részéről, bécsi vendégekkel, sat. A főváros a legmélyebb gyászt öltötte magára. A házak, ablakok és erkélyek díszítése jobba-

Person János 29. évi 1869

Kedves barátnom!

*Síves leveled, s a libidón sealmé kala-
pot nagyon sok voltam jelentés ki-
vételül visselesem, s fives héte-
nemesem, azon derék aförömög
nár, ha ezen írás agra a fives
orekhat samitosa, s ki volam
s fives volt meg emlékezem.*

János Vebó

Ófime barátnom

Deák Ferencz

DEÁK KÉZIRATA.

dára be volt már fejezve. Gazdagon voltak díszítve fekete gyászszöveggel főleg a lánczhidtér háza — így az „Európa”-fogadó, a Nákó-ház, Koburg-herceg palotája, melynek erkélye minden társait felülmúló pazaron volt gyászjelvényekkel díszítve, továbbá a fürdő-utca, hol nemesek a házak és erkélyek voltak föllobogóva, hanem az ablakokból is fekete szőnyegek hulltak le a falakra. Az országút kevésbé impozáns látványt nyújtott, ellenben a kerepesi-úton egész zászlóerdő sötétlett. A nemzeti színház bérházának első emeleti erkélyét az „örök művészi kör”, a másodikat a kisbirtokosok földhitelezete díszítette fekete szöveggel és lobogóval. Fekete posztó borította a nemzeti színház oszlopos homlokzatát is, s a negyedik emeletről majdnem a járó-kelők feje fölé ért egy óriási lobogó.

A torlódás ismét oly nagy lón a délutáni órákban az akadémia palotája előtt, hogy a kapukat 5 óra előtt már be kellett zárni. Valamivel később megjelent a csarnokban Perczel Béla igazságügyminiszter, s az igazságügyminiszterium egész személyzete. A miniszter könyvtelt szemekkel helyezte a ravatalra a magával hozott koszorút, melynek szalagja a föliratot viselte: „Az igazságügyminiszterium, Magyarország első igazságügyminiszterének.”

Majd Lipovniczky Sándor vezetése alatt a képviselőház jobboldali ellenzéke járult a ravatalhoz a nagy halott iránti hódolatát kifejezni. A koszorú letévése után a küldöttség a halottas csarnokban megvárta a szabadalvú kör tagjainak megérkezését, kik a Lloyd-épületben gyűltek össze. Velük voltak az összes miniszterek, sok zászlós ur és főúr, a vidéki küldöttségek vezetői, stb. Midőn e menet az akadémia előtti téren rendezkedett, rendkívül impozáns képet nyújtott: 500 férfi sorakozva, gyászruhába öltözve, s ünnepélyes léptekkel haladva. Gromon Dezső képviselő bársonypárnán vitte a fekete és fehér szalaggal egybekötött tölgykoszorút e himzett felirattal: „Az országos szabadalvú párt Deák Ferencnek.” A ravatal előtt Gorone, a pártelnök, levél a párnáról a koszorút és átnyújtja Tisza Kálmán miniszterelnöknek. Ez a koporsóhoz vezető lépcsőn fölhaladva Festetics György gr. koronárral segédlete mellett a koszorút letévé az elhunyt nagy államférfi lábához.

Hat órák megjelentek az országgyűlési képviselők nejei, s a ravatalra szintén egy koszorút tettek, mely 150 nagy ezüst babérlevélből áll, minden levelen egy-egy bevésést név és így minden képviselő nevének jutott egy levél. Az ezüst koszorú egy zöld babérkoszorúon nyugszik s arról két fehér szegélyzetű, széles fekete selymeszalag lóg le. A szalagon következő ezüst himzésű szavak olvashatók: „Az országgyűlési képviselők nejei Deák Ferencnek.”

A jótékony egyesületek tagjai után a belga királyleány, József nádorunk unokája, Koburg főhercegné, férje által kísérve jelent meg Deák Ferenc ravatalánál, s észvétének és hódolatának jeléül egy pompás koszorút tett a koporsóra. Három szalag díszíti a koszorút, melyek közül az egyik a belga színeket viseli e felirattal: „Luiza főhercegnő nagyrabecsülése jeléül Deák Ferencnek.”

Legvégül megjelent a Nedeczky-család, mint rokonok s mint kik az órat a mult nyáron ápolták. A két fiatal hölgy, kik az „örög ur” homlokáról annyiszor törölték le a verejtéket, most zokogva térdelek annak lábainál, kit annyira szerettek. Csak nehezen tudta őket atyjuk és Jekelfalussy minisztertanácsos a ravaltól eltávolítani.

A temetés.

A temetés napja esütörtök, febr. 3-ika volt. Csupós hidegű nap, komor és ködös. A hol a köd megtapadhatott, zuzmarás lett minden, a házak párkányzatai, az erkélyek vastrostélyzata, a fák és a fekete lobogók rojtja.

Mindjárt 9 óra után a főváros egyik részén az emberek járása-kelese és csoportosulása kezdődött, s a szürke ködben elvesző tömegekkel lehetett találkozni az akadémia palotájától kezdve le a lánczhid-téren, a fürdő-utczán, a váci-uti boulevardon, az ország-uti boulevardon és végig a kerepesi-úton, s annak a temetőhöz vezető kanyarulatán. Ez a vonal háromnegyed mértföldnyi, a régi tisztességes mértföldet számítva; és széles vonal is, melyen 200 ember kezét lóbázza mehet egymás mellett, kivéve a fürdő-utczát, mely szűkebb, de azért mégis széles utca.

Ez volt a temetési menet utja, s az idegen, ki épen akkor jött az indóházból, kérdészködés nélkül megtudhatta, mert minden utcából e vonalra özlött a lakosság. Kilencz óra után katonaság érkezett, s az akadémia palotájától a temetőig az utcák két oldalán elfoglalta helyét, hogy gát legyen az áradatban. A temetőnél s a kaputól a szekérut végén levő új kápolnái a honvédség képezett sorfalat. A hol nagyobb utcák metsztek át a gyász utját, ott dragonyosok álltak. A kocsik közlekedése, a lóvonatu vasut megakadt. Csak nagy kerülökkel lehetett a város két felé szelt részei közt közlekedni. A gyász-szertartásra meghívottak fogatai is csak kijelölt utakon mehettek, s állapodhattak meg.

A tömeg egyre nőtt, és az emberek tömege folyt és hullámzott. Roppant sok idegen is érkezett. A szállodákban helyet sem lehetett kapni, s az étkező termek is szállókul szeltek. Bécsből és az ország minden részéről olesó vonatok szállították a zarándokló ezereket.

Az utcák fölött gyászlobogók terjesztették lomha és dércsipe szárnyaikat. A boltokat bezárták, s az utcákon csak olyan embereket lehetett látni, kik oda siettek, hol most az egész főváros összegyűlt. A gyász utja a szomorúság minden jelvényével meg volt jelölve. A házak fellobozóva, az erkélyek fekete posztóval bevonva, az ablakokból fekete szőnyegek függtek alá. Néhol nagy szőnyegekre fehér kereszt tűzdelve, vagy babérkoszorúk és az elhunyt arczképe. Némely boltot nem zártak be, hanem fekete függőzettel redőzték föl az ajtókat, a kirakatokat, melyekben Deák szobrát s arczképét lehetett látni. E fekete díszítés megváltozott.

A lánczid-téren nagy paloták vannak. A ravatal helye: az akadémia palotája, melyen több lobogó lengett, s a párkányzatai és bejáratainál szőnyegek festői redői omlottak le; az István főherceg és Európa szálloda, melyek erkélyeit feketével huzzták be, valamint a Nákó-palotát, melynek legfelső részéről óriási lobogó folyt alá, mint egy sötét zuhatag. Ilyen volt a herceg Koburg-palotán, a Diana-fürdőn, s a Lloyd-épületen, hol az országgyűlési szabadalvú párt termei vannak, s hol az üveges erkélyt a képviselők családjai foglalták el. A lánczid-orszlánaira fekete lobogó borult, s az oszlopok két oldaláról óriási zászlók csüngtek keményre fagyott ránczaikat. A kikötő árbozaira csak félig volt felhuzva a rendes lobogó, a gyász jeléül. E térre tekint a királyi várpalota is. Kód fedte el.

A gázlámpákat az egész vonal mentében meggyújtották. Minden lámpa fátóval volt borítva. A lámpagyújtók is fátóval hordtak kalapjukon s fátóval-bokrétára volt a gyújtogató póznákra kötve.

A rend fentartásával megbizottak a társadalom különböző osztályaiból valók. Vállukra széles fekete öv volt vetve, ezüst szegélyzettel, s a mellén D. F. ezüstös betűk. A kalapokon mindenfelé fátóval lehetett látni; a hölgyek gyászba öltözve. A házak sötét díszítéséhez hozzájárultak az ablakokban és erkélyen levők is fekete öltönyeikkel, s a nők fátóval kalapjaikkal. A katonaság, a tiszték, kik a tömegben megjelentek, csakót hordtak, a mi hétköznapi csak parancsóra történik.

Tíz óra után a kód foszladozott, s a rendörök kezdtek föllállítani a különböző egyleteket, testületeket és küldöttségeket. Abban a széles mederben sorakoztak, melyet a tömegek közt partoltak a katonák. Zászlók alatt jelentek meg, s a különböző zászlók szakadatlan láncolata húzódott az akadémia-tól a Károly-kaszárnyáig, sűrűn egymás mellett. Az akadémia-tól a Károly-kaszárnyáig az egész ut harmadrészt teszi.

A falak tövében, s a hol csak lehetett, a járdákon, állványokat hordtak össze, s azokat nézők lepték el. Kétáru létrák minden léptenyomon voltak s azokon egész emberi piramis képződött. Az épülő házak közműves állványait is nézőhelyekké alakították. A házak párkányai mögött, a tetőkön s a kémények tövében is emberek voltak. A kocsik, szerek, egy-egy helyen egész táborba gyűltek, mint a Deák-téren, a kerepesi-ut és ország-uti boulevard könyökénél, a Rókus-kórház előtt, kint a kerepesi sorompónál, s ezeket megszállták a nézők. A lámpaoszlopokon, az Erzsébet-tér vasrácszatán, a boulevard fának vaskosarai mind nézőhelyül szolgáltak.

A katonai sorok közt 2—300 lépésnyi távban hordárok póznákra tűzött fehér táblát tartottak. Arra szolgált ez, hogy a menet megindulását jelezzék velök. A temetkező egyletek tagjai a rendre ügyeltek, s ezek pajzsot viseltek karjokra fűzve; a pajzsot Deák családi czimere díszítette.

Beláthatatlan, sűrű tömeg mindenfelé. A lánczid nagy tere, mely elég volna egy dominiumnak, egészen ellepve. Az akadémia előtt, a Duna felől festői képet nyújtott a sok fényes katonai egyenruha, közöshadseregbeliek és honvédtisztek egy nagy csoportban.

A szertartásra siető előkelőségek, a hercegprímás, József főherceg, a király képviselője: b. Mondel ezredes, a királyné képviselője: gr. Nopcsa udvarmester, stb., a Lipótváros felől, az akadémia-utca bejáratán mentek a palotába.

Kevéssel 11 óra körül fölszakadt a kód, s végig lehetett tekinteni a beláthatatlan tömegen. A budai hegyfokon a királyi palota is kibontakozott a ködből s látni lehetett rajta egy nagy fekete zászlót, mely főhomlokzatán, a harmadik emelet erkélyéről volt kítűzve s leborult egész a földszintig.

Tizenegy órák kezdődött a temetés.

A csarnokba, hol a ravatal állt, csak külön belépti jeggyel lehetett bejutni. Már 10 órák lesztek a koszorukat és virágokat, s egy külön gyászkoosira aggtatták föl, melyet egészen elborított, úgy hogy egy koszorú és szalag tropheum lett belőle. A kosi a főbejárat előtt állt, s két szürke ló volt belefogva. A koszorúk özönéből legfelül palmaágak emelkedtek ki.

A díszes és aczél-szürke érezkoporsón csak a királyi pár koszorúja nyugodott. Lábtól ott volt még elhelyezve 13 koszorú, a képviselőháze, József főhercege, a szabadalvú párté, Zalamegyé, a fővárosé, Koburg hercegné, stb. Ott volt egy cserkoszoru is, melyet az osztrák képviselőház nevében Rechbauer elnök kevéssel a szertartás megkezdése előtt tett le a halott mellé. E koszorukat a halottat vivő gyászkoosin helyezték el. A birodalmi tanács lengyel képviselői nagy számmal jöttek le Bécsből, köztük a híres Smolka is.

selői nagy számmal jöttek le Bécsből, köztük a híres Smolka is.

A hadseregből két tábornok volt jelen, köztük b. Edelsheim-Gyulai főparancsnok. Ezek a honvéd főtisztekkel a koporsó jobbán foglaltak helyet. A fej mögött az emellett részen az országgyűlés két házának tagjai s az osztrák képviselők álltak; a lépcsőzetben az akadémia tagjai. A ravatal lábainál a papság helye volt, jobbról és balról pedig a család és rokonsága. A miniszterek a csarnok lépcsőjén nyugvó padmalán álltak.

Fél tizenegykor jelent meg József főherceg és neje, az idősebb és ifjabb Koburg herceg, ez utóbbi szintén nejevel. József főherceg tábornoki ruhában s karján fátóval; a hercegnők mély gyászban. Pár pillanatra megérkeztek a külföldi államok konzuljai is, mindnyájan díszben. Nem sokkal 11 óra előtt gr. Zichy Viktor bevezette a bécsi birodalmi tanács és lengyel klub képviselőit.

A gyászszertartás 11 órák kezdődött s a beszentelés szertartását Simor bíbornokprímás vezette, fényes segédlettel. Az érsekek és püspökök közül ott voltak: Samassa egri érsek, Zalka győri, Kovács pécsi, Ipolyi beszercebányai, Császka szepesi, Pásztyai munkási gör. kath., Olteanu nagyváradi görög katolikus püspök, Zágrábból Tallian kanonok s ezenkívül még számos főpap és lelkész, kik minden felekezetet képviseltek, Székács superintendens, Teutsch szász superintendens; Kolozsvárról az unitárius egyház küldöttsége, három geleleti zárdafőnök (kalugyer.) szerb papok, több főrabbi.

A primás beszentelvében a szokásos szertartással a koporsót, az egyházi ének után Ghyecz Kálmán, mint a képviselőház elnöke, buszított el a nagy hazafitól, a meghatottság hangján.

Magyarország negyvenéves történetének nevezte Deák nyilvános életét, s fölsorolta nevezetesebb szereplését. „A bánat és fájdalom e sajgó érzelmei közt is — szőlt végül — vigasztalásul szolgálhat a nemzetnek, hogy ha örökre eltűnt is a nagy szellem közülünk, alkotásai fennállnak, s nagy szellemének hatása a hon polgáraitnak szívében híven megőrzött erkélye, termékeny mag gyamant örökli fog.”

Ghyecz szavai után a ravatal körül levők elhagyták a csarnokot, a koporsót a képviselőkből álló diszörög a halottas kocsira helyezte, mely az akadémia-utca bejáratánál állt. A hercegnők eltávolították a Koburg-palota erkélyéről szemlélték között a menetet. Ez erkélyen a királyné és hercegnők udvarhölgyei is megjelentek. Voltak sokan, kik a királynét is ott sejtették, de ezt senki sem erősítette meg.

Fél tizenkét órák a jelző fehér táblákat fölemelték s jelt adtak. Az országgyűlés rendező bizottságának tagjai (fekete díszruhában) intettek fátóval pálcáikkal, s lassan megmozdult a menet. A menet legimpozánsabb magva az akadémia palotája előtt elzárt térről bontakozott ki, s a koporsó környezetét szolgáltatta. A harangok zúgtak már 11 óra óta.

A Károly-kaszárnya előtt kellett először megmozdulni az első csapatoknak. Itt legelől fekete páleázás rendezők vezették a menetet, s őket egy katonai zenekar követte; majd a rokant honvédek és a tűzoltók hosszú és katonas sora következett egyenruhában. A betegsegélyező egyletek lépdelték utánuk, számos zászlóval; itt-ott gyászba öltözött hölgyek koszorút vittek vánkoston. A gőzhajózási társulat személyzete szintén imponáló tömeget nyújtott, valamint a vasutak személyzete. A nemzeti színház tagjait b. Podmaniczky intendáns vezette.

Nincs testület, egylet és tanintézet a fővárosban, mely képviselve ne lett volna. Ezeket kivül az ország minden részéről érkeztek küldöttségek. A szomszédos falvak is bejöttek a temetésre. Ott volt számos egyszerű polgár által képviselve a fehérmegyei Tárnok is. Fiuméből számos hajóskapitány jött a hivatalos küldöttségben kívül; Triestből szintén a Lloyd-gőzhajótársulat kapitányai közül. Egyike volt a legszebb látványoknak a bányászok s a selmecei erdészeti akadémia küldöttsége. A bányászok fenyőgalyas zöld kucsmában, fehér dolmányban, vörös magyar nadrágban voltak, csákánnyal és bányamécsékkel. A fumei tengerészeti hatóság és a kereskedelmi tengerészeti képviselő egy sor egyenruhás és fegyveres tengerészből álltak. Átalában az egyenruhák sokszor megtarkították

a fekete polgári öltönyöket. Vidékről legnagyobb küldöttség volt Zalamegyéből, számszerint 300, a társadalom minden osztályából.

A menetben három katonai zenekar játszott, de egynél többet nem lehetett hallani.

Azon a helyen, mely az akadémia-tól a fürdő-utczáig tart, a budapesti tanintézetek és társulatok, a kereskedelmi egyesületek, az egyetem, az országos intézetek, az akadémia tagjai, a Kisfaludy-Társaság, a bíróságok, a miniszteriumi tisztviselők, ügyvédi kamara, a belvárosi választók, a fővárosi képviselő-testület sorakoztak. Három negyed 12 órák mozdulhattak meg csöndes lépekkel. E sötét, fekete tömegből messzire kiragyogott a tiszték arany paszományos csakója.

A herceg-prímás, ki gyöngélgéző volt, a beszentelés után eltávolított, s a koporsót egyházi ornatuiban Samassa egri érsek kísérte ki a temetőbe. Jóval a koporsó előtt haladt a koszorú tropheum, melyen az egész nemzet hódolatának jelvényei voltak elhelyezve. A halottas kosi csak 12 órák mozdulhatott meg. Hat fekete ló vont; minden levon esatlós ült s gyalog esatlósok fogták a zablák tövét. A halottas kosi előtt az „entreprise” temetkezési egylet buzogányos szertartás mestere haladt, utána két fulajtár lovagolt hosszú nyelű lámpával. A koporsó körül egyenruhás ifjak vittek fályákat. Ezek közt volt a bécsi egyetem ifjuság küldöttsége, vállán fehér-vörös széles szalaggal, melyet fátóval borított. A gyászkoosin a halott családi czimere körül még az említett 13 koszorú díszkedett, melyek a menyezett oszlopokra voltak függesztve. A koporsón csak a királyi pár és országgyűlési koszorú nyertek közvetlen helyet.

A katonai és honvédségi tisztikar, a tábornokok a koszorú kosi előtt mentek. Itt József főherceg, a két Koburg herceg és b. Edelsheim-Gyulai képviselő az utolsó sort. Aztán a temető egyházi személyzet és Budapest város küldöttei.

A koporsó fölött tizenkét szalagot az országgyűlés két házának tagjai tartották felváltva. A menet megindulásakor jobbról Ghyecz, Perczel Béla, Trefort Agoston, Szende Béla, balról pedig Majláth György, Tisza Kálmán, gr. Andrássy Gyula és Mazurancics horvát bán emelték a szalagokat. Gr. Andrássy (honvédtábornoki egyenruhában) és b. Mondel ezredes mindig közvetlenül a koporsó mögött maradtak. A rokonok számára volt fenntartva a koporsót követő hely, s aztán jöttek a miniszterek és az egyházi szertartáshoz nem tartozó papság minden felekezetből; az országgyűlés és reichsrath tagjai, a konzulok, s végül katonai zenekar, mely az akadémia előtt épen 12 órák kezdett egy gyászindulót. A zenekar előtt egy sor rendőr lépdelt, kik úgy fűzték magukat egymás mellé, hogy hosszú póznák fogtak, s ezáltal zárt sorban fent tarthaták azt a szélességet az ember-tömeg közt, melyre a továbbhaladásra szükség volt. A zenekar után vagy tíz dragonyos lovagolt. Így lett aztán lehetséges, hogy a menet elvonulatonk összegyomolygó közönséget föl lehesen tartani.

A rend különben mindenütt példás volt, s a közönség a helyzethez illő nyugalommal és komolysággal maga is örködött a rend fölött.

Lassu lépésben haladhatott csak a gyászmenet a roppant tömeg közt, mely az utakat egyenlő sírúsággal borította el egész a temetőig. Az egyházi ének melabus hangját föl váltották a zenekarok gyász-indulói.

Legnagyszerűbb volt ez óriási gyászkiéret a hosszu és széles kerepesi-úton, melyet szelében-hosszában ellepett, s egy lassan haladó fekete tömeg borított mindent, a mennyire a szem beérte. Déli 1 órák volt a gyászkoosi a kerepesi-út közepén, a Rókus-kórház előtt. Senki nem távozott el a menetből és kíséretből. Mindenki elment a temetőig, hová csak belépti jeggyel lehetett bejutni.

A temető körül is régen hullámzott már a közönség, s a középső kaputól kezdve katonaság és honvédség közt lehetett bejutni egy új sirkápolnához, melyet nem régebben építettek oly czélból, hogy a temetőben díszes hely legyen oly halottak számára, kik távolról szállítva, itt szenteltessenek be. Itt pihen most ideiglenesen Deák Ferenc. — A Bathyány-mauzóleumtól balra, kissé beljebb fekszik, kereszt alakban épült, s falait behuzzták fekete posztóval. Középen ravatal áll, fölötté oltárszerű emelvény,

gyertyákkal és feszülettel. A boltozatról függő lámpa homályos fényt vetett a sötét falakra.

A temető előtt a koszorú kocsiból kifogták a lovakat, s az ifjuság vitte be a tropheumot a sirkápolnához. A temető kapuit szintén gyászleplel díszítette. Legszébben a középső kapu volt díszítve, melyen a koporsót bekisérték az örök nyugalom helyére.

Felkötőkör érkezett meg a koporsó, s a roppant kíséretet már a kőfalak tartották fent. Csak a szertartást végző papok, a család és rokonság, a király és királyné képviselői, az országgyűlés tagjai, a nevezetesebb küldöttségek, a tiszték, s a városi hatóság főbb képviselői mentek be a temetőbe.

A koszorukat egyenként vitték a kápolnába, s felakagták valamennyit a falakra. Az elhullott leveleket összeszedték s eltették emlékké.

József főherceg, gr. Andrássy, b. Mondel s Edelsheim a kápolna baloldalán álltak, míg a koporsót levetették a kocsiról, az alatt pedig az egyházi kíséret zengte a kápolnában gyászdalmaikat. Midőn a koporsót bevitték, akkor is rajta voltak a király és királyné koszorúi, melyeknek szalagjait két főrendiházi tag vitte. A koporsó után ment a kápolnába József főherceg, Mondel báró (a király személyének képviselője) kalap levéve, a család tagjai s néhány miniszter, kik a gyászkiérettel együtt meg is töltötték a kápolnát. Egy negyed három volt, midőn Deák koporsóját letették az állványra, melyen pihenni fog, s fél három órák már hangzott Samassa egri érsek végimája, a gyászszertartás befejezéseként: Requiescat in pace!

A temető kíséret is oszladni kezdett, s mikor a honvédség elvonult, nagy tömeg rohant a temetőbe, a kápolnához; de a rendezők csak a zalamegyei huszárokat becsatolták be, hogy egy-egy könyvet ejthessenek a férfiú koporsójára, kit Zalamegye adott a hazának.

Háromnegyed három órák délután Havas Pál fővárosi tanácsnok zárta be a kápolna ajtaját. Pár perc múlva a keresztvasakat erősítették fel.

A közönség már szertoeszlott, az utcákon ismét megkezdődött a szokásos napi mozgás; de a mély gyász jelei még ott lengtek a házakon s meglátszottak minden arcon.

Az általános gyász.

Főnebb időrendben közöltük a magyar haza gyásznapjainak eseményeit. E helyen pótlólag a kiegészítő részleteket foglaljuk össze.

Az osztrák képviselőház febr. 1-jén tartott ülésében Rechbauer elnök emelkedett hangú szép beszédben emlékezett meg Deák Ferencről. „Magyarország fővárosából — mondá többek között — oly leverő gyászír érkezett hozzánk, milyen a népek életében minél régebben fordul elő. Habár e nagy sorcsapás keleti szomszédunkat sújtja is, azt hiszem, Ausztria minden részében minden fogják érezni a súlyos veszteséget. A történelemhez tartozik megemlézni, mije volt Deák hazájának, a trónnak és a birodalomnak, s a világtörténelem fel leend az jegyezve a jelen dicsőségére és a jövő nemzedéknek fénylő példaként. Ha győzedelmes harcziak dicsősége, nagy fejedelmek tettei felkeltik esodálkozásunkat, egy nép szeretetét és tisztelét csak a valódi polgár-erény hódíthatja meg, s hol találunk mindezt inkább megtestesülve, mint Deákban? Életének minden percében, teljesen hazájához híven működött nemzete szabadságaért, jölette és jogaiért onzetlen odaadással, böles mérséklettel és államférfii belátással.” Kifejtve aztán, hogy Deák semmiféle kegynek, kitüntetésnek és hódolatnak nem volt barátja, azt mondá, hogy ily antik jellemnagyság s ily polgári erények önként fölkeltek a becsülés. Beszédét így végezte: „Az önk szívéből vélek olvasni, midőn az egész ház nevében mely gyúskantat fejeztem ki a keleti szomszédunkat ért fájdalmas veszteség fölött, egyszermind azon biztosítás kíséretében, hogy Deák emléke mindenkor élni fog kegyeletes emlénkben.”

Rechbauer beszédét álva hallgatta s általános tisztelem fogadta a ház.

A külföldi magyarok is siettek megküldeni részvénytávirataikat a haza nagy vesztesége fölött.

A londoni magyar egyetemet követő sűrűn gyűjtött intézte a miniszterelnökhöz: „Mély fájdalomnak kívánom kifejezést adni Deák Ferenc hazánk nagy fiának elhunytát. Duka Tivadar, választmányi elnök, Scherzer lovag, alelnök, Diósy Márton, jegyző.”

A bukaresti magyarok követő táviratot küldtek a képviselőház elnökének: „Legmélyebb fájdalommal értesülvén hazánk legnagyobb fia átszenderüléséről, osztiuk mi is a nemzet és haza gyászát, kérjük nagyságodat, legyen ezen fájdalomunk tolmácsa az országos bizottságnál. Mély tisztelettel, a bukaresti magyarok nevében: Böhm Mór, Nagy István, dr. Fialla, Grünwald Manó, Szabó Albert, Abraham József.”

A havasalföldi berladi magyarok Ráth főpolgármesterhez e táviratot intézték: „Berlad, febr. 1. Mély elszomorodottsággal Deák Ferenc legnagyobb hazánk fia halála miatt, kérjük e pár sort, mint örökig tartó haladatosságunk kifejezését a nagy üdvözült érdemei iránt, valamint nem eléggé tolmácsolható fájdalomunk kinyilatkoztatását az ország közös gyászában elfogadni és az országos választmányának átadni. (Havasalföld.) A berladi magyarok nevében: Scholtz Kornél osztrák-magyar vicekonzul, Brettner Miksa.”

A strassburgi magyar joghallgatók részéről következő sűrűn gyűjtött: „Veled sírok, ha fájnok sebed.” Nem kísérhetvén személyesen Deák Ferencet, hazánk díszét örök nyugalmára, hazafit részvétünket nyilvánítjuk.”

Az acheni magyar tanuló Széll Kálmán pénzügyminiszterhez következő sűrűn gyűjtött: „Fogadjá excellentiát fájdalomunk és gyászunk kifejezését a nemzet bölcsésének s a nagy hazafinak: Deák Ferencnek halála fölött.”

Bécs városának községtanácsa következő részvétartó intézett Ráth Károly budapesti főpolgármesterhez: „Méltóság! Bécs es. k. birodalmi fő- és székvaros községánca mai teljes filésében egyhangulag azon határozatot hozta, hogy Budapest fővárosnak, Deák Ferenc, a nagy hazafi elhunytá alkalmából legmélyebben érzett részvétét fejezze ki. Midőn méltóságodat felkérem, hogy erről a tekintetes városi képviselőt alkalmas módon tudósítaná, a legmélyebb tisztelet kifejezésével maradok stb. Bécs 1876. február 1-én. Newald Gyula lovag, helyettes főpolgármester.”

A kolozsvári egyetem tanácsa jan. 30-án tartott rendkívüli gyűlésében jegyzőkönyvileg kifejezte Deák F. iránt a kegyelet és hála tiszteletét s egyszersmind elhatározta, hogy az egyetemet a nagy halott temetésén küldöttségileg fogja képviselni. A küldöttség dr. Entz Géza rektor vezetésével a dr. Koch Antal, dr. Jenei Vitor és Szász Béla egyetemi tanárokból állt. Deák temetésén a kolozsvári egyetem ifjusága is képviselve volt két küldöttje által. Kolozsvár városát gr. Eszterházy Kálmán főispán elnökléte alatt: Simon Elek polgármester, Veszely Károly róm. kath. prépost-plébános és Szász Domokos ref. lelkész képviselték a temetésen.

A magyar tiszviselők országos egyesületének választmányja Deák halála alkalmából febr. 1-én rendkívüli ülést tartott Szlávy József elnökléte alatt, ki megható meleg szavakkal tolmácsolta a boldogultnak a haza, király és a társadalom iránti halhatatlan érdemeit. A választmány egyhangulag elhatározta Deák Ferenc nagy hazánk fia elhunytából eredett mély fájdalomnak kifejezését jegyzőkönyvileg megörökíteni.

Az osztrák képviselőház azon küldöttsége, mely részt vett a nagy magyar hazafi temetésén, Rechbauer elnökből, Dumba és Szusz képviselőkből állt. A bécsi képviselőház lengyel klubjának pedig Smolka, Grocholski és Chranorszky voltak küldöttjei. Valamennyien a szerda-esti vonattal érkeztek meg s Kovách László háznagy fogadta s vezette őket az »Európa« fogadóba; azon a vonaton érkeztek meg gr. Andrássy Gyula s a bécsi lapok tudósítói is.

Az országos érdekeségi egyetemet elhatározta, Tisza Lajos elnökléte alatt tartott választmányi ülésében, hogy a közgyűlésnek ajánlani fogja, miszerint »Deák Ferenc-alapítvány« ezímen

tizezer forintnyi alapítványt tegyen, melynek évenkénti kamata érdekeségi irodalmi pályadíjakra tüzessék ki.

A budapesti kereskedelmi akadémia vezérbizottságja szintén legmélyebb fájdalomt fejezvéen ki jegyzőkönyvében a nagy hazafi: Deák Ferenc elhalálása felett, határtalan kegyeletében ingyen helyet alapított örök időre ez intézetnél egy jó erkölcsű, vagyonatlan, helybeli tanuló számára, mely alapítvány Deák Ferenc nevével viselendő. A kinevezési jog ezen alapítványi helyre a fővárosi tanácsnak tartatik fenn.

A székely-egylet központi választmányja jan. 30-án ülést tartott, melyben jegyzőkönyvileg fejezte ki a Deák Ferenc nagy hazánk fia elhunytá feletti mély fájdalomt, s ezt a rokonnokhoz intézendő részvétnyilatkozatban is kijelenteni határozta.

A királyi palota erkélyéről Deák temetése alkalmával két nagy fekete lobogó lengett alá. „Az impozáns gyászmenetben — írja a „Hon“ — mindenkiere jótékony hatást gyakorolt a kegyeletnek és fejedelmi elismerésnek ezen új bizonyítéka.”

Az ország minden városában tartanak gyászmisét és isteni tiszteleteket az elhunyt nagy hazafiért. Nemkülönbözik a külföldön tartózkodó magyarok is innepélyes miséket mondatnak a boldogultért, kinek neve messze töltröggya Magyarországot határait. Bécsben pénteken volt Deák Ferencéért a gyászmise a kapuczinus atyák templomában, melyre a bécsi magyar egyetemet utján hívta meg a honfittársakat. A berladi magyar egyetemet, mely babérszoroszt küldött Deák koporsójára, csütörtökön mondatott érte gyászmisét a Hedvig-templomban, hol valamennyi Berlinben élő magyar megjelent. Este az egyetemet helyiségeiben Deák-emlékünnepe volt. A gráci magyarok szombatán tartanak gyász-isteni tiszteletet.

Január 28-dikán, Deák Ferenc halálózási napján meghaltak: 814-ben Nagy Károly, 1547-ben VII. Henrik, Anglia királya, 1805-ben Csokonai Vitéz Mihály. — Egy bécsi lap följegyzi, hogy Deák Ferenc ép az általa kivított kiegyezés születésnapján halt meg, mert kilenc év előtt ép január 28-dikán kezdte meg tárgyalásait a 67 tagu magyar bizottság.

Deák Ferenc halála és temetése volt e hét egész története. A fővárosi és vidéki lapok csak ezzel foglalkoztak. Nehány szép cikket olvastunk is, melyek mellőlt voltak a nemzet nagy halottjához. Az itt közölt sorok a „Pesti Napló“ egyik vezércikkéből vannak átvéve. A rhythmus élénk lüktetése egyenesen arra utalt bennünket, hogy az egészet vers-alakba állítsuk, a mint következnek:

Fekete lobogók lengenek a szélben,
Gyászos búbanattal megfestik az utat;
Fekete zászlónál sötétebb fájdalom
Borult a lelkekre, ráborult a népre.
Nehezebb lépése, nehezebb látása,
Keserű a beszéd s megakadt, ha szólna;
Egyetlen gondolat, egyetlen érzület
Vett erőt országunk, vett erőt nemzetem:
Halottas ház hazánk, csupa gyásznap lakja,
Ravatalon fekszik legkedvesb szülőltje,
Még a levegő is, mintha lelke volna,
Fagyos páráival nyomja ezt a földet;
A csillagos ég is, mintha szemmel nézne,
Felhőfátyolt terít a sugár elébe.
S nem bírja el kinjárt se falú, se város,
Zokogó harangok sírnak az Istenhez,
Elhordják a hangot határról határra,
Hírnökölésnek tengerfájdalomnak.
S ő mitsem tud könyöröl, a sóhaját se hallja;
Jobb is hogy nem tudja s rajta meg nem indul,
Erős lelke elvált, nem tudna megválni,
Ha szíve érezné, mint szeretete népe.
Mert nagyon szerette hazáját s királyát
Szolgálta haláláig Deák Ferenc híven:
Fehérben virult rózsákkal gyászolja
Koporsó lábánál királyi koporsója.

Királyasszony könyje hull a koporsóra,
Királyasszony ajka imádkozik halkán; —
Áldja meg az isten a hány könyvet hullat,
A hány szava esik, annyi áldás szállja!

Királyi koszorúja nem hervad magába;
Fehér kamélikák, cserfa lombok között,
Szomorú virulnak koporsó fedelén,
Királyasszony keze rakta a virágot.

Deák Ferencnek egyik távoli rokonához 1875. június 16-án intézett leveléből következő megható sorokat közli a „P. N.“: „Budapest 1875. Kedves ösem! Én közel két éve már súlyosan szenvedek, és daczára a tréfaból gyártott híreknek, egészségem nem javul, sőt folyvást hanyatlak. Menni nem tudok, ha nem vezetnek; üléstől, fektetéstől, erős segítség nélkül fölkelni nem vagyok képes, sőt lefekvéskor is másnak kell engem ágyba segíteni. Étvágyam, álman semmi; lábam és hasam daganatja növekszik; — de mit zúgodolom, 72 év szép kor, melyen tul ép, egészséges ember is méltán számolhat egészsége végmúlására; a ki pedig beteges is, az ne követeljen sokat, megfijodni bizonyosan nem fog. Rózáit, vagy megújítva régi enyéléseink emléket: Szállit igen szívesen tisztelem. Isten áldjon, szíves tisztelettel hű barátod Deák Ferenc. — Sajátkezűleg nem tudtam írni, mert betegségem folytán kezeim időnként annyira reszketnek, hogy a tollat alig bírom fogni, a mint e levellem aláírásából láthatod.”

A vidéken mélyen jelentkezik a nagy hazafi elhunytá fölötti gyász. A legtöbb városban gyászlobogók lengenek alá az egyházakról, községi épületekről s házakról, így Szegeden, hol ünneplés gyász-isteni tiszteletet tartottak, melyen a város egész értelmisége, a hatóságok, a honvédség sat. megjelent, továbbá Aradon, Nagyváradon, Pozsonyban, Kassán, Temesváron, Győrött sat. Debreczen, Nagy-Bánja, Sopron, Nagy-Körös sat. jegyzőkönyvileg örökítették meg Deák Ferenc halála fölötti fájdalomukat. Debreczenben f. hó 5-én, Zala-Egerszegen f. hó 7-én, Balassa-Gyarmaton f. hó 8-án lesz az ünneplés gyászmise. Nőgrádmezőre február hó 8-ig terjedő mely gyászt rendelt el, mely idő alatt minden zene és nyilvános vigalom be van tiltva. A vidéki törvényhatóságok részéről beküldött meleg részvétnyilatkozatokról, azok rendkívül nagy száma miatt, e helyen csak általánosságban vehetünk tudomást. Mindez azonban megindított tanuskodik, hogy Deák elhunytá fölött az egész ország gyászba van borulva.

Kehidáról, Deák egykori lakhelyéről írják, hogy ott a kastélyon fekete lobogó leng. Az ottani intelligencia elhatározta, hogy a kastélyban egy művész által Deáknek relief-képet állíttatják fel, alája egy márványtáblát helyeznek, melybe e szavak vésetnek: Deák Ferenc lakháza. A kastély tulajdonosa, Baronyi ur fejezi a költségeket. A leleplezés nagy ünneppélyl fog véghezvitetni.

Fiume közgyűlése, mely városban szintén nagyon élénken jelentkezett az általános gyász, hétfőn ezer forintot szavazott meg a Deák Ferencnek emelendő szoborra.

Irodalom és művészet.

— Figyelemre méltó politikai munka jelent meg közigazgatásunk szervezéséről ily cím alatt: *Sint ut sint, aut non Sint*. Irtá Székely József. Nyomatott Kocsi Sándornál (országút 39. sz.) Ámbár terjedelmére nézve (ötívnyi) röpiratnak látszik, de tartalmának gazdagsága, szerző tanulmányainak sokoldalúsága, melyek itt velős rövidséggel vannak mintegy dióhéjba szorva, feljogosítanak rá, hogy ne csupán napi érdekű röpiratnak, hanem *könyvnek* nevezzük. — becses adaléknak sokat vitatott, de nálunk még sem sok alapos munkával díesekvő közigazgatásunk irodalmához. Habár a közigazgatási szervezetről szóló új törvényjavaslatok tárgyalása nem sokára végüket érik, maga a tárgy meg nem szűnik érdekes lenni. Tartalmáról megjegyezzük, hogy az ősi magyar és az angol autonomia élelmű egyeztetése vonul végig a jól megirt munkán.

— Deákról népszerűen irt életrajz jelent meg az Athenaeum kiadásában; a csinosan kiállított s a nagy hazafi arczképével ellátott füzet ára 30 kr.

Egy pár könyvkiadó pedig Deák-albumot készült kiadni. A *Deutsch-féle* intézet felhívást küldött szét »Deák Ferenc emlékeztető« című emlékkönyvre, képekkel, az előfizetési árat két forintra szabva. Még e hóban megjelenik. Az, hogy ki írja, nincs említve. *Wodianer* könyvnyomdásként szintén siet egy »Deák-album«-ot adni ki, nagy alakban. Mint halljuk, még több ily munka is van készülöben.

— Deák Ferenc arczképét színezett könyvmásban adta ki Posner. Az arczképet zöld babérszoru körvezi, s alatta Deák aláírása olvasható. A félv nagyságu kép ára 1 frt 30 kr. s a tisztá jövedelem a budapesti két árvalház javára fordítatik.

— „A modern festőművészetről” különös tekintettel a magyar historiai festészetre” ezímen egy füzet jelent meg Hollós Lászlóltól. Ára 50 kr.

— Dr. Vutkovics Sándor, Moenich Királylyal megrendelő ivot bocsátott ki „Magyar írók névtára” ezími irodalom-statisztikai s egyszersmind irodalomtörténeti műre. A mű 40 ivot teend, s különös tekintet van benne az ifjabb írói nemzedékre, s annak munkásságára. A megrendelések Pozsonyba, Nirschy Ferenc kiadóhoz küldendők. Ára 3 frt.

— A „Sopron” című lap újból feleltek. A szerkesztést Moller Ede soproni állami főreáliskolai tanár, a kiadást Reichard nyomdája vette át. A lap ára marad a régi. Egész évre 6 frt, negyedévre 1 frt 50 kr. Az új első szám febr. 5-én jelenik meg. A régi előfizetők a lapot tovább is kapják.

— Vodiáner kiadásában megjelentek: »Magyarországi rendeletek tára.« kilencedik folyam, 1875. hivatalos kiadás, 4-ik füzet ára 50 kr.; »Az 1875. XXXVII-ik kereskedelmi törvényre vonatkozó rendeletek és rendszabályok.« hivatalos kiadás, ára 20 kr.; »Méter-mérték« árkiszámítási és átváltoztatási minták az új súly, folyadék- és hosszsmértékekhez, irta Kuttner D., ára 12 kr.

— Új zenemű. Szentirmay Elemér (Németh János) »Elemér dalai« című husz dala, énekhangra zongorakísérettel, második kiadásban jelent meg Táborzsky és Parschnál; ez új kiadás ára 2 frt.

— Gyászinduló. Táborzsky és Parschnál megjelent: Gyászinduló Deák Ferenc temetésére, Zongorára szerző Schauer Ignác, a nemzeti színház tagja. Ára 60 kr.

— A nemzeti színházban a gyász miatt egy hétig nem volt előadás.

Mi újság?

— Az országos gyász alkalmával minden szünetel, csak a fájdalom és kegyelet munkás. Mai számunkat mi is az országos gyász emléklapjává kívántuk tenni s ezért minden egyéb közleményünket megszakítottuk e héten. Mai számunkban megkezdjük a Deák életében emlékezetes helyek közlésével a reá vonatkozó képek sorozatát, s ezeket követni fogják a gyász- és temetés egyes jelenetei, melyek a rajzok és metszések gondos készítéséhez megkívánható idő rövidsége miatt csak jövő számainkra készülhetnek el. A halottas szoba hű rajza már metszés alatt van; a ravatal fölvétele is megtörtént; a nagy gyászmenetről pedig több művésznök készített vázlatot különböző pontokon, melyek közül a legsikerültebbeket fogjuk megrajzoltatni.

— A királyné csütörtökön délután 2 órakor b. Nopcsa udvarmester, Ferenczy Ida k. a. és gr. Festetics Mária kíséretében Bécsbe utazott. Mária Valéria főhercegnő gyöngylétsége miatt csak szombaton fog Bécsbe kísértetni.

— Gyászmise. Febr. 5-én, a Deákért tartandó gyászmisén Verdi requiemjét adják elő. A rendező bizottság b. Podmaniczkyval, Erkellet s Engesszerrel tanácskozván, elhatározta, hogy némi rövidítésekkel adják elő az említett requiemet, a nemzeti színház művészeinek, sőt esetleg Donadio kisasszonynak is részvételével.

— A gyászhireshöz. A szomorú haláleset a belvárosban, egyetemter 2-ik szám alatt az első

hídon alól. Mig a Paks környékén összetorlódtott jég utnak indul — pedig az ott mérföldnyi terjedelemben majdnem a folyam fenekéig ér — addig a veszély eshetősége egyre fenyeget. Csütörtök óta Bécsben, hol a Duna nagyon megdagadt, újra árvirtól félnék.

— A margitszigeti hid teherpróbáját szerdán befejezték. A hid kitűnőnek bizonyult. E teherpróba már pár héttel ezelőtt vette kezdetét és pedig a vágányok felrakásával. Először az oszlopok terheltek meg, s az egész hajlás mindössze is 4 mm-nyit mutatott. Ezután minden egyes iv külön lön megterhelve, mikor is a hajlás egészen 20 mm-t tett. A teher elszállítását után az ívezetek ismét korábbi állásukba tértek vissza. A hid mindkét felén egyenként 32 ezer mázsányi teher volt. Befejezésül mozgó teherpróba volt két nagy terhes szekérrel, melyek egyenként 420 mázsányi vassal voltak megrakva. A 16 erős ló, melyek a szekerek elé voltak fogva, alig voltak képesek a kocsikat csak meg is indítani. A kísérlet kitűnőleg sikerült. Most már a hid megnyitásának nem áll többé útjában semmi. A megnyitás idejét a király fogja meghatározni. Ezen, a maga nemében nagyszerű és meglepő mű negyedfél év alatt végeztetett be. Az építés 1872-ben vette kezdetét, 1873-ban a víz magas állása miatt rövid ideig szünetelt, a kikötött időre azonban mégis teljesen be lön végezve.

— A szent-László-egyházi zárdára rendezett sorsjáték húzását ez év decz. 30-ikára halasztották.

— A postaigazgatóság figyelmezteti a közönséget, hogy nagyobb alaku leveleket ne dobjanak a levélszekrényekbe, mert az ilyenek miatt megtorlódás történik s aztán a felső leveleket néhol kiszedik a szekrényből s levezik róluk a postabélyegeket.

— Szivarovozóknak. A hivatalos lap közzé teszi, hogy a G. betű finom virginiai szivarok ára f. é. február 1-től kezdve 100 darab után 4 frt 10 król 4 frt 60 kr-ra és 1 darab után 4 1/2 król 5 kr-ra emeltek.

— Egy sokorsári kádármester, Zwick Antal egy moszkvai részvény-sörgyár részéről megbízást kapott az egész hordósülkséglet szállítására; a hordók részeit elküldte a vasuton s aztán öt legényvel maga is oda ment a dongak összedállítására.

— Adakozás. A honvéd menház javára Siklósról Mészöly Sándor ref. lelkész ur 5 frtot küldött be szerkesztőségünkhöz.

Jelentés.

Több oldalról érkezett fölszólítás jelenthetjük, hogy a „Vasárnapi Ujság” és Politikai Ujdonságok” e heti számából, melyekben a nemzeti gyász eseményei részletesen elő vannak adva, a rendesnél több példányt nyomattunk, hogy a kik ohajtják, előfizetőinknek kívül is megrendelhesék. Egy-egy szám ára, ugy a „Vasárnapi Ujság”-ból, mint a „Politikai Ujdonságok”-ból 20—20 kr., a kettő együtt 40 kr., melynek postai utalvánnyal való beküldése után a számokat azonnal megküldjük. Budapest, 1876. február 4.

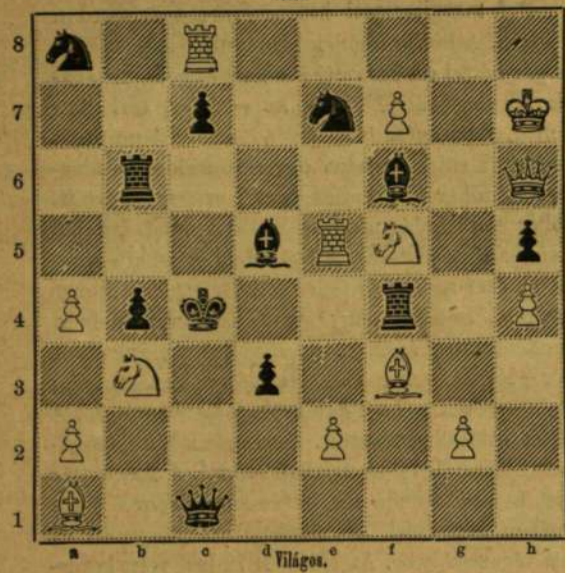
A „Vasárnapi Ujság” és „Politikai Ujdonságok” kiadó-hivatala.

Halálözások.

Elhunytak: Hoos Ferenc ügyvéd, 1848—49-iki honvédszázasos, január 19-én Martonoson, 46 éves korában. — Szent-Mártonyi báró Radó Gedeon es. k. nyug. tábornok, a vaskorona- és Liptórendek középkeresztése jan. 28-án Répeze-Lakon élte 65-ik évében. — Szelya Lajos, harmad éves joghallgató, január 30-án életének 20-ik évében, mint a családí gyászjelentés mondja: párbaj következtében Pécsen meghalt. — Dr. Wagner Géza ügyvéd néje, született Schiefner Emma asszony élte 28-ik, házassága 8-ik évében, február 1-én hosszas betegség után. — Ramazetter Vincenz, született Kompanik Zsófia, a szegények iránti áldozatkészségéről ismert nő, Sümegen. — Lemaitre Frigyes, hírneves francia színész, a Theatre Français kitűnő tagja, elhunyt Párisban. Sirjánál Hugo Viktor tartott gyászbeszédet. — Kun Dániel ügyvéd, a sárospattoki főiskola jog- és jószágigazgatója, 68 éves korában.

SAKKJÁTEK.

844. sz. f. Finlison J. H.-től (Huddersfieldben).

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

839-dik számú feladvány megfejtése.

(Bayer Konrádtól Ölműtben.)

- VII. Söt. 1. Fb6-c5... Fa3-c5; 2. He5-f8... Fe3-d6; 3. Ve8-e4+... Hd2-e4; 4. Fd3-c4 mat.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Debreczenben: Zagya Imre. — Sziget-Csépen: Mayer Károly. — Miskolcon: Hartmann testvérek. — Keskeméten: Galambos Károly. — Szatmáron: Vass János. — Budapesten: K. J. és F. H. — A pesti sakk-kör.

A pesti sakk-kör január 30-án tartott közgyűlésén, az egyet folyó ügyeinek elintézése után a választások következő eredményével mentek végbe: Elnökké: dr. Spitzer Lipót; pénztárnokká: Ginter Károly; titkárrá: Erkel Lajos; választmányi tagokká: Fährdrieh H., Tessedik F., dr. Vekerle L., Ungar J., Lichtenberg és Löwbeer urak választottak.

Szerkesztői mondanivaló.

— Csik-Somlyó. Imecs Fülöp Jákó urnak. Minden félreértés kikerülése végett kijelentjük, hogy a „V. U. e. f. évi 2. számában Csik-Somlyóra szóló szerk. mondanivaló nem önnök szövege.

— „A lopott csókok“ nagyon hidegek, nem mondjuk, hogy nagyon józanok, — mert a költeményben, hidegsége dacára, nem sok a józanság. Gyarló kísérlet, melynek sem külső, sem belső értéke.

— Pozsonyi ifju. Tárcazacikke rendkívül üres. A könnyedség, sőt fehérség is, mi a tárca sajátja, lehet tartalmas, minden esetre elmesés; de a jelen cikk mind ezek nélkül van.

— „A holdkörös leány.“ Erteni értjük; de nem tartjuk jó gondolatnak. Kidolgozásában sincs erő. Ily mystikus tárgyakat hatalmasabb képzelettel kell felgöngyöltetni, erősebb kézzel alakítani. Nézz meg pl. hogy csak irodalmunkból idézzünk, Aranytól „Bor vitéz“, Vörösmartytól az „Éjféli házat!

— „Búcsu.“ Eldugiai hang vonul át az egészen s egyes, igazán szép részletek is vannak benne. Kivált a végso előtti strofa (a két kis ablakról) közvetlenségével ragad meg. Sajnos, hogy a választott forma, mely nagy virtuozitással kezelve igen szép lehet, a kezdő kézben egy kissé nehézség még, félretereszük, s jó reménytel nézzünk a jövő elé.

— R. Károly. Lisznyainak egy „Merengés a kórágony“ című hosszabb verse megjelölt nyomtatásban. Ez-e a mi önnél is megvan vagy más, csak akkor ítélnék meg, ha az ön birtokában levőt lát-nók. Akkor szólhatnánk becseről is, s hogy vállalkozhatunk-e közlésre. — Saját beklírdt verse megüti a középzszerűség mértékét, de főleg nem emelkedik annál.

— „Nagyhatalmasság“ stb. nem használhatjuk. — „Az elérhetlen csillag“, romantikus (?) költemény, valamint a vele együtt érkezett népdalok egy nagy hibában szenvednek; eszme nincs bennök s a mi van: zavaros. Nem találtunk köztük használható.

— L-r J-é. „A hidegben“ poézis ugyan kevés, de némi kedély mutatkozik. A mint a fázó madarakat rendre veszi: gyermekversben megjárna. Hanem aztán hosszúra nyúlik s a végén nem jó kibelőse semmi.

— „Fölzög a szél“ Ugyan mit gondol mikor az ilyen leírja:

„Fényelni fázik a menny csillaga. Sötét borút nyög téldermedte táj“ — Ez már több a soknál.

Előfizetési fölhívás

VASÁRNAPI UJSÁG

POLITIKAI UJDONSÁGOK

1876. évi folyamára.

(Ismeretterjesztő és politikai hetilap. — Az egyik számos eredeti képpel illusztrálva; a másik a „Magyar Gazda“ című gazdasági lappal s rendkívüli mellékletekkel bővítve.)

Előfizetési föltételek:

Postai szétküldéssel vagy Budapestben hához hordva a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt:

Egész vve 12 ft. Félévre 6 „

Csupán a Vasárnapi Ujság:

Egész évre 8 ft. Félévre 4 „

Csupán a Politikai Ujdonságok:

Egész évre 6 ft. Félévre 3 „

Az előfizetések legzélszerűbben postautalvány által eszközölhetők.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadóhivatala (Budapest, egyetem-utca 4. sz. a.)

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós.

(L. Egyetem-tér 2. sz.)

Nyilt-tér.*

Dr. Sugár, m. t. főorvos,

Ricord tanárnak egykor segédorvosa Párisban, rendel, mint előlt. BUDAPEST, új-bécsi-utca 6-dik szám alatt. Uraknak: 11 óráig; hölgyeknek: 2-3-ig. 1649 Megkereshető levél által is.

* Az e rovat alatt közelettekért a szerkesztőség csupán a sajtótörvények irányában vállal felelősséget.

Tartalom.

A gyász napján. — Vörösmarty Deákról. — Deák Ferencz (arczképpel). — Kehida (hat képpel). — Deák Ferencz mint tanuló. — Deák életéből. — Melléklet: A nemzeti gyász hete. — A temetés. — Az általános gyász. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Mi ujság? — Halálóázások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Nyilt-tér. — Hetinaptár.

H I R D E T É S E K.

A „Franklin-Társulat“

magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, VI. egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

VASUTKISAJÁTÍTÁSI KÉZIKÖNYV.

Irta Csuka Sándor. Térképpel. — Ára füzve 1 forint o. é.

IGAZSÁGÜGYI RENDELETEK

1875.

Első füzet.

A kereskedelmi törvénykönyv életbeléptetésére vonatkozó rendeletekkel.

Ára füzve 30 krajczár.

Francia és magyar BESZÉLGETÉSEK ÉS TÁRSALGÁS KÉZIKÖNYVE, TÖKÉLETES UTMUTATÁS

azok számára kik magukat a két nyelvben helyesen és könnyűséggel kifejezni ohajtják,

Coursier után Karády Ignác.

Ötödik kiadás.

(Zsebkkiadás, 356 lap.) — Ára füzve 1 frt 20 kr.

Farsang 1876! Táncz, jelmazbái és színházi legyezök... Chatelaineik legujabb nemei 50 krtól 8 frigit.

Trieszti Azienda Assicuratrice. nyereményrész az 1875. évre 66 20/100-ot, vagyis 2/3 részét az évdíjnak teszi ki, és alulirt képviselőség pénztáránál (Nádor-utca 9. sz.) felvehető.

A kimaradhatlan ternonyeremény 3 számban. Sok év lefolyása alatt készült játéktervem által sikerült nekem a 90 számot úgy elhelyezni, hogy minden húsznál 6 vagy 9 terno ekivelől húzzatik, azon kívül még sok ambo, tehát egy évre eső 96 húszon keresztül 156 vagy 234 terno és megszámlálhatlan ambo jön ki. Ezen játékterv több sorozatny van felosztva, és egy-ily sorozatnak ára csak 50 kr. o é.

GYŐR megye és város egyetemes leirása. A magyar orvosok és természetvizsgálók 1874-ben Győr városában tartott XVII-ik nagygyűlésének emléklül nyújtja méltóságos és föltisztelendő Dr. KRUSZ KRIZOSZTOM, pannonhalmi szt. Benedek-rend főapátja, szt. István-rend lovagkeresztese, a magyar orvosok és természetvizsgálók XVII. nagygyűlésének elnöke.

HUNFALVY JÁNOS. Magyar kézi atlasz, mely huszonhat nagy földképen egész földünk egyes részeit ábrázolja, az államok jelen területi viszonyai szerint. Második kiadás. 1874. Füzve 12 frt. 1. A föld két féltékeje. 2. Európa. 3. Spanyolország és Portugallia. 4. Franciaország. 5. Svajczerország (Helvetia). 6. Nagybritania. 7. Svéd- és Norvégország. 8. Belgium és Hollandia. 9. 10. Felső és alsó Olaszország. 11. Német szövetség (Közép-Európa). 12. Bajorország és Würtemberg. 13. Poroszország. 14. Osztrák-magyar-birodalom. 15. Ausztriai főhercegség. 16. Tirolis és Stajerszág. 17. Cseh- és Morvaország. 18. Magyar állam, stb. Galiczia. 19. 20. Az európai és ázsiai Oroszbirodalom. 21. Török- és Görögország. 22. Ázsia. 23. Afrika. 24. Északamerika. 25. Délamerika. 26. Ausztrália. Egyes földképek: 50 kr.

Az isten megsegített. Sok évi gond és nélkülözés után végre mi is vig karácsonyi ünnepnek örülhetünk, Orlicz Rudolf mennyiségtanár Berlinben, Wilhelmstrasse 127, egyik jó ék-utatisása által, melynek segítségével egy nagy termet nyertünk. Krakkó. 1632 Branitzki P. No 67.

Ber deutsch, französisch oder englisch correspondiren kann, dem kann ein jährlicher, burghaus ehrenhafter und ohne alles Risiko zu erzielen Nebenverdienst von Mk. 500. — bis 1000. — fünfhundert bis Tausend Mark nachgewiesen werden. — Nähere Auskunft ertheilt franco und gratis: Moritz Weil jun. Maschinen-Fabrik, Wien, II. Franzensbrunnent. 13.

EPILEPSIE (nehézkör) levél után gyógyítatik dr. KILLISCH, külföldi orvos által nem szabad, Orzda mellett (Százországban). Már 3000-nál többen sikerrel gyógykoztatták. 1110

HELL F. P. ajánlja nagy választéku raktárát férfi, női s gyermek kész fébrnemékekben, minden szövet ár s uri dívat-cikkiben legelőcsbb szabott árakon. Minden levél általi rendelés utánvéttel különös figyelemmel szigoruan kivadságszerint rögtön legjobban teljesítetik. Más akarnak cikkikre megvásárolni és szivesen esköztök. Csomagszámlát nem számított. Minden nem feladó darab kísérőlevél vagy kivonatra érte az ár visszatérít. Legjobb minőségű készítmények. Újra-kezesítés. Ingek vászonból sima, darabja frt 2.10, 2.20, 2.50, 3, 6 darab 12 frt, 12.75, 14.20, 17, angol chiffonból sima drbja 1.30, 1.40, 1.60, 2, 2 drb 7.40, 9, 9.20, 11.50, szép mellvarrással s himmesel: drbja 2, 2.25, 2.50, 3, 3.50, 4, 6 drb 11.50, 12.80, 14.20, 17, 20, 22.50. Corsették angol chiffon- vagy barchetből: drbja 1.40, 1.50, 1.60, 1.80, 2, 2.50, 3, 3.50, 4, 5, 6 drb 8, 8.50, 9, 10, 10.25, 11.50, 13, 17, 20, 22.80, 28 ft. Lábravalók chiffon- vagy barchetből: drbja 1.35, 1.50, 1.75, 2, 2.50, 3, 3.50, 6 darab 7.70, 8.50, 10, 11.50, 14.20, 17, 20. Alszoknyák chiffonból, szép szegélyvel és fodrokkal: drbja 2.40, 2.80, 3, 3.50, 4, 4.50, 5, 6, 6 drb 13.75, 16, 17, 20, 22.80, 25.50, 28, 33, 50, uszálylyal drbja 3.50, 4—10 frigit. Léször-szoknyák fodrokkal: drbja 3.50, 4, 4.25, 5, 5.50, 6 frt. Léször-tornurók: drbja 1.30, 1.40, 1.60, 2, 2.50, 3, 3.50, 4. Derékfűzők, (Mieder): drbja 1, 1.25, 1.50, 1.80, 2.50, 3, 3.50, 4. Dísz tet kötények chiffonból, fehér 1, 1.40, 1.75, 2, 2.25, szines 1.40, 1.75 fek. moirból 1.30, 1.60, 2, 2.50. Zsebkendők egész fehér vagy szines szellel, kötéje 2.40, 3, 3.60, 4.20, 5, 5.50, 6 egész 15 frigit, fehér selyem drbja 50, 60, 70, 80, 90, 120, 130, 140, 150, 160, 170, 180, 190, 200. Legujabb nyakkötők selyemből, keskeny 14 krt 1 frigit, széles 20 krtól 3 frigit, kesz nyakkötők k minden formában 40 krtól 5 frigit, nyakcsokrok 12 krtól. Nyakcsokrok drbja 80 kr, kendők 1.20-tól 5 frigit. Angol pláidek drbja 7.50, 8, 12 frt. plaid-szty 6 kr. Kauscsok-képponye drbja 8, 9 frt. Kesztyűk kitűnő glacie, párja 1.15, szarvasbőr 1.20, 1.90. Térdközök bevezve, kötéje 5—15 frigit. Rugalmas nadrágtartók 70, 96 krt, 1, 1.20, nadrágtartók 25 kr. Eszernyők 2—15 frigit. Mell-kézlelő s gallér-inggombok csont- vagy bronceból nagy választékban, szép mellűk, nyakkendőgyűrűk, fésűk, fogkefe, szappan és illatszerek. Fejcsapok drbja 80 kr, kendők 1.20-tól 5 frigit. Szines kanzárók vége 8 frt, s frt 50 kr, 3 frt, 9 frt, 15 frt, 20 frt, 25 frt, 30 frt, 35 frt, 40 frt, 45 frt, 50 frt, 55 frt, 60 frt, 65 frt, 70 frt, 75 frt, 80 frt, 85 frt, 90 frt, 95 frt, 100 frt, 105 frt, 110 frt, 115 frt, 120 frt, 125 frt, 130 frt, 135 frt, 140 frt, 145 frt, 150 frt, 155 frt, 160 frt, 165 frt, 170 frt, 175 frt, 180 frt, 185 frt, 190 frt, 195 frt, 200 frt. Farkasdrbja 2 frt 20 krtól, kékés-kékű kötéje 2 frt 10 krtól, csipke-függöny egy ablakra egy pár 2 frt 50 krtól 15 frt, függöny-ből párja 60 krtól, ágytakarók 4 frt 50 krtól. Csizma párja 20, 22, 24, 26, 28, 30, 34, 40, 48 kr, mindennapi fehér s szines ba-chaot s ünnepi, pamut s selyem-báronny, csizma barbat róla 24 krtól, plüssbarbat róla 64 krtól, szines róla barbat róla 35 krtól, futószőnyeg róla 40 krtól. Továbbá minden Tölkörök, csipkék, himzet-neműk és béla-szövetek, díszített, szalagok s rövid árak, potterdort, 4 szalas fehér s szines gyűrűkötő pamut gyári áron s kényűkötődrbja.

A magyar tudományos akademia által koszorozott mű. HORVÁTH MIHÁLY MAGYARORSZÁG TÖRTÉNELME. Az új dolgozat második, bővített kiadása. 1—4 kötet, összesen 134 1/2 iv, nagy 8-r., diszkadásban ára 14 ft. 5. és 6. " " 77 1/4 " " " " " 8 " 7. és 8. " " 80 1/4 " " " " " 8 " Van szerkesztésük értesíteni az olvasóközönséget, hogy ezen [második kiadás jelentékeny adalékokkal bővült; minőlfogva nyolcz kötetből áll. Ezen kiadás korántsem egyszerű nyomata az első új dolgozatnak, hanem ez gondos átvizsgálás alá vétetvén, hiányai a bécsi eszassári s kancelláriai és egyéb nyilvános és magános levélárakban intézett történelmi nyomozások eredményei szerint pótol-tattak s bővítettek. Így például, a kereszteseknek hazánkban megalapítása, az erre vonatkozó kutatók egészen újból tanulmányozása után, most adatik itt először a tárgy fontossága s érdekessége által szüntegy, mint irodalmunk méltósága által igényelt fejlődésben s okosságával; most állítanak itt először szemünk elébe mindazon egyenségek, részint bővebben is jellemve, kik ezen nagy ténynek, mely nemzetünket a keresztény civilizáció keretébe bevonta, előkészítői, munkásai s végrehajtói voltak. E kiadás alakjára nézve is nemcsak sokkal cinosabb s díszesebb az előbbi-nél, de a részben új felmérés s berendezés: továbbá az események idejének s a tárgyaknak az újonnan alkalmazott fejezet- s szócímekben való kitüntetésé által, sokkal könnyebben kezelhetővé s használhatóvá tetteit. Az utolsó kötet egészen az 1825-ki országgyűlésig vitetett s teljes kapcsolatba hozott szerző „Huszonöt év Magyarországi történelméből“ című munkájával — szintén számos adalékokkal bővült. Bosnyak, Bethlen Gábor s a Rákóczyak küzdelmei sok részben új világtáblában tűnnek elő. A szatmári békekötéshez, a pragmatikai sanctiohoz, hazánkunk III. Károly, Mária Terézia s utóai alatti történelméhez szintén jelentékeny új adatokat szolgáltatottak az újabb történelmi nyomozások s levéltári kutatások.

Valódi eredeti Serail-Pasta, tapasztalás szerűleg leghasznosabb szesz, peremesek, pattanások, arcnyíróság, bőrtánc, ráncok, májfoltok stb. ellen, minden évszakban biztos segély nyújt, és pedig káros következmény nélkül, különösen a bőr tisztálátását eltávolítja. Ára 1 frt 50 kr.

Valódi eredeti Serail-bőr-iffujtató-tej, keleti módosítással készült, melyből készítették; ezen balzsam — mint szemmi más — mosdásból kelet, emiatt gyorsan az arcból eltávolítja a bőrt, hogy egész kop sz helyeken is a legdurább hajat növeszt. Egy elegans nagy porcellán-tégely ára 2 frt o. e.

Valódi Serail-hajnövesztő-szesz, Ezen világhírű balzsam teljes tulajdonságait azon anyagnak köszönheti, melyből készítették; ezen balzsam — mint szemmi más — mosdásból kelet, emiatt gyorsan az arcból eltávolítja a bőrt, hogy egész kop sz helyeken is a legdurább hajat növeszt. Egy elegans nagy porcellán-tégely ára 2 frt o. e.

Valódi Serail-fejkorpa-szesz, az egyetlen szesz, mely után az anyira alkalmasan fejkorpat megemisszi, valamint a szőröképződést a fejbőrön egyszerűsággal elhárítja. Egy üveges ára 90 kr. o. e.

Valódi keleti szakállnövesztő-kenőcs, még fiatal embereknek is a legelőnyösebb és legbiztosabb növeszt. Több ezer férfi ezen csatlalattal szerezte ki a legújabb díjat. Ára 1 frt 60.

Valódi keleti haj- és szakáll-festőszer, a legújabb és legbiztosabb fekete hajnak előbbi természetes színezt visszaadja, vörös vagy szőke hajat tetés és szerint barnára vagy sötét-feketere fest. Ára 3 frt 20 kr minden hozzá szükséges készlettel. (Össze nem tévesztendő az európai hajfestőszerrel!)

Pasta Miracula, indiai növényzatról készült fehér ártalmatlan balzsam. Ha ezen balzsamból a bőr bármely részére, például az arcra, ajkakra stb. csekély mennyiséget dörzsölünk, az esetben még természetes vagy beteges száradtság, sőt élemedet korunknál is 20 perc alatt ama utánzóhatatlan, mintegy odalehelt, virágzó s állású testzint (Ingarnat) idős elő, melynek gyökere csak feltűnő szép és fiatal embereknek csodálunk, s mely sem izadás, sem többszörös törődést által el nem távolítható. Ezen kitűnő szesz minden festésnél többre becsülendő. Ára 1 frt 80 kr.

A fentebb elsorolt készítmények, a legelőnyösebbek pipere-asztalainál nélkülözhetetlenek s az összes európai szépségesszerek fölülmúlják, mert nem önkényűleg választott anyagokból készítették, hanem közvetlenül a Kelet növényeiből vették és szedték őket át a Serail készítőjének titkos képeit, egy világszerte ismert illatosított, vegyes máhelyből erednek. Mustapha Effendi, csász. török udvari illatszerész Konstantinápolyban. — Valódi és eredeti minőségben Európában csak az alábbnevezett főraktárban kaphatók:

REISS B. urnál Budapesten, király-utca 46. szám, I. emelet, hová minden megrendelés intézendő, melyek pontosan és lelkiismeretesen az összes e öleges beklüde vagy utavét mellett teljesítetnek. Minden cikk mellé a szükséges használati utasítás hozzátalva van és pedig német és magyar nyelven. A postán küldéssel csomagolási- és blyegért 20 krral több számítatik. 1876

Rugany-gyártmányok.

Vízmentes esőöltönyök. Bő se oca, mindent odtán horhátó kabát, barna bőléssal, ujakkal és fejjel, 25' hosszú frt. 7.50, 42' frt. 8.-, 46' frt. 8.50, 50' frt. 9.50, 54' frt. 10.50. Erős fekete kocszi-öltöny, ujakkal és fejjel, 40' frt. 12.-, 50' frt. 13.50, 54' frt. 15.-. Elegans fehér és világos kúszóöltöny. Öltönyök és köpenyek 15' frtől 30 frtig. Dupla utcai felöltők frt. 24-30, fekete F I U K A B A T O K frt. 6.50-8.50. Lovaralás lábrésztől párja frt. 2.50, gumiból való rugany kamaachnik párja frt. 3.00-4 frt. Maw és fia legjobbaknak bizonyult londoni gyarmezközpont szakképzett, eredeti dobozban kúszóval frt. 1.-. Vízmentes rugany ágyháló-tek gyermekek és betegek számára, anyaguk szersz 9' kr., ft. 1.50, 1.80, 2.50, 3.-, 3.75. Anya-mellvédők díja 40-80 kr. Anya-öltönyök 85' frt. 2 frt. 20 kr. Kőrésalmok nagyvöbe állítható- és anyaméh-feszkendők 5 nagyságban, frt. 2.50, 2.75, 3.-, 3.75, 4.50. Hly aljánka kis sebfezkendők 40, 75, 9 frt. Szivattyús állóvet (Clyster) feckendők frt. 3.60, 4.-, 4.75. Léggel töltött rugany-párnák, fej-párnák frt. 4.50-8 frt g. gőmből és meg stb. párnák frt. 3.75-8 frtig, nyakoszorók, pletok stb. Vízle-édények, vize o-receptensek helygyógyegyekben szereződő számára, s egyéb sebészeti eszközök, igen kedvelt és széleskörű használatúak, mint csörgők, lábák, bódcsók, medarok, Platok stb. Minden nagyvöbe ruganyabdák és sok egyéb tárgyak, melyekről szívesen szolgáltatunk részletes utasításokkal.

KERTÉSZ és EISERT Budapest, Dorottya-utca 2. Irásbeli megrendelések mellett gyorsan készíttetnek.

Fontos minden gazdaságra nézve.

A legújabb és legzsebessebb tengeri-morzsolók, melyek segítségével egy egyn megteremtés nélkül, egy nap alatt 10 mért mérzsolhat; ára csak 7 frt. Eppen ugy ajánlom a gazdaság felserült vasutort és takaréktűzhely-raktaromat és vas métermérek-rőföket a legújanyosabb árakon. Feiweil Lipót. Gyár és raktár: Budapest, sfp-utca 22. szám saját házában. Képes árjegyzékek ingyen. Kijadja és nyomtatja a »Franklin-Társulat« magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest, (egyetem-utca 4-ik szám).

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyvtárnál kapható: A kandalló mellett. Beszély- és rajzgyűjtemény. IRTA HAJNALKA. Tartalom: Egy igaz történet — A nagymama. — Margit levelei. — Rászédve. — Hiven a fríg. — Egy este a hegyek közt. — A ki az ideálját keresi. — A ki sohasem szeretett. — Két csattanás. — A mig a férj a klubban van. — Virág Pista csókja. Ára füzve 1 frt 50 kr.

FIEDLER IGNÁCZ. A telekkönyvi törvény gyakorlati alkalmazása. Harmadik kiadás. Füzve 2 frt. 40 kr.

Gyermekgyógyászat. Orvosnövendékek és orvosok számára. IRTA Dr. Steiner János. A második javított és bővített kiadás után magyarra fordította Dr. SCHULHOF JAKAB. A szerző által jogosított kiadás. Ára füzve 4 frt.

A KÓRISME megállapítására szükséges vizsgálati módszerek IRTA ifj. Purjesz Zsigmond, orvos-abbas lektor stb. (Kis 8-rét, 144 lap) Ára füzve 1 frt 20 kr.

A KÜLÖNÖS KÓR- és GYÓGYTAN KÉZIKÖNYVE. Orvostanhallgatók és gyakorló orvosok igényeire mérve. IRTA ifj. PURJESZ ZSIGMOND. Ára köve 3 forint.

- Balassa János. Gyakorlati sebészet. Kijadja Kovács Seb. Endre. Füzve 1 ft. 40 kr.
Báron Jónás. A beszéli kór- és gyógytan alap vonal. Füzve 2 ft. 40 kr.
Dillnberger Emil. Vény-zsebkönyv nő- és gyermekbetegségekre. Fordította id. Purjesz Zeig. Füzve 1 ft.
Dillnberger Emil. Gyógyászati-vény-zsebkönyv. Ford. idősé Purjesz Zeig. Füzve 1 ft. 60 kr.
Frommhold Carl. Electrolysis und Electrokatalsis vom physikalischen und medicinischen Gesichtspunkt skizzirt. Cartonirt 2 ft.
Kórrajzok bonczleletekkel a gyermekgyógyászat köréből. Köszlik Koller Gyula és Schmidt György. Előszóval Balassa Jánosótl. Füzve 1 ft.
Kunze. A gyakorlati orvostan kézikönyve. Kidolgozta Szabodföldi Mihály. Füzve 4 ft.
Purjesz Zsigmond. A kórisme megállapítására szükséges vizsgálati módszerek. Füzve 1 frt. 20 kr.
Sigmund Károly. Vényminták. Fordította Kövér Gábor. Füzve 50 kr.
Stockinger Tamás. Utmutatás a sebészeti műszerek elemzésére s bírálatára. 23 táblával. Füzve 3 ft.
Wundt Vilmos. Az ember élettanának kézikönyve. Második kiadás. Magyarra fordította Török Aurél. 56 szövegbe íktottt fiametvezényvel. Füzve 6 ft.
Zeissl Armin. Az alkati bujasenyv tankönyve, orvosok és orvostanhallgatók számára. Fordított. Purjesz Zeigmond. Füzve 4 ft.

MAGYARORSZÁG LEGNAGYOBB!!! KÖLCSÖNKÖNYVTÁRA! BUDAPESTEN LAFITE és ELSNER bécsi-utca 6. sz.

Dr. Pattison köszvény-gyapotja enyhíti és gyógyítja a köszvény és csúsz minden nemét, ugymint: arcz-, mely-, nyak- és fogfájást, fej-, kéz- és térdköszvényt, tag-szaggatásokat, hát- és csipő-fájásokat. 70 krajczáros egész, és 40 krral fél csomagokban kapható: Török Józsefnél Budapesten (király-utca 7. szám.) Bokos Antalnál Aradon, Heinrici H.-nél Pozsonyban és Pecher J. E.-nél Temesvárott. 1873

Tek. Török József gyógyysz. ur Budapesten. Az önt.l vett köszvényvásznat 35 éves csuzos bajomban használván, annak rendkívüli jó hatását tapasztalom, s eléggé önnék e vászonért köszönetemet kifejezni nem tudván, a jószág istent kérem, helyettem hálálja meg önnék és e vászon eltalálójának mindazon jót, miben én a fájdalom könnyebbülése s szünése által részesültem s felkérem, hogy nékem utánvételt négyzser annyit küldjen sziveskedjen — mint elsőizben, mit én — ha utolsó vagyonomat kellene is rá forditanom — készséggel kifejeztem, s később személyesen hála kifejezésemet mondani fogom. Tekintetes gyógyyszerész urnak kész szolgálja. Stifer Ferenczné 1845 Veszprémben (temetőhegy-utca 1155. sz.)

Jó és olcsó lábbeli kapható TEMESVÁRY EMÁNUEL magyar lábbeli-gyárában Budapest, király-utca 1. sz. Különsen ajánlható: Hölgyeknek: Topánkák, füzere, brúne-ből, lakk-orrall, szép tűz-ékítéssel frt 2.70. Topánkák, gummi-csaggal brúneiből, lakk-orrall magas vágás-al, finom kiállításban frt 3.-. Topánkák, gummi-csaggal, erős ch-grin- vagy borjubörből, szégeset és aróltt dupla-talppal frt 3.50. Uraknak: Topánkák fényes- vagy bagaria-börből, szögelt és aróltt talppal ft 4.-. Topánkák szalon-lakkos malncsi borjubörből frt 4.50. Vadász- és egyéb csizmak, bagaria- vagy fényes börből, aróltt dupla-talppal frt 9.-. Fia-topánka frt 2.80. Leány-topánka brúneiből vagy börből frt 2.-. Gyermek-topánka brúne- vagy börből frt 1.60. Kimerítő árjegyzékek ingyen és bérmentve. — Levélbeli megrendelések posta-utánvét mellett a legjobban eszközöltetnek.

PRAESERVATIVES legfinomabb francia és angol gyártmány, tucatzja 1-4 frtig, valamint mindennemű gummi czikkék sebészeti czélokra. Ziegér János Grácban, gummi-gyártmányok és gummi-áru különlegességek raktára.

Az ő Felsége Ferenc József király által szabad, valódi Arcanum a patkányok házi és mezeli egerek, vakondok és csótányok kiirtására, melyet után-kontárkodnak, de hamisítatlanul kapható Bécsben: Bortolotti M. szabadalom-tulajdonosnál, Neubaugasse, 70. sz., hová minden irásbeli megrendelések intézendők, és a hol ezek az összeg utánvétele mellett eszközöltetnek is. Raktárak Magyarország számára: Budapest: Schneider G., IV. belváros Lipót- és kalap-utca, 10. Arad: Ströbl Ferenc, Prünner V. S. Brassó: Hessheimer I. L. A. Fehértemplom: Harlacher K. A. Győr: Kinderman János. Kaposvár: Politzer Rezső. Kassa: Jermy K. A. Kolozsvár: Bokros Ádám. Marmaros-Szigeth: Papp Orongós. Maros-Vasárhely: Fogarasi J. Demeter Mohács: Preisberger és Jezovics Nagy-Becskerek: Haidegger A. Nagy-Kanizsa: Rosenfeld Adolf. Pancova: Tannner Fr. és Johannovics J. U. Pécs: Zsolnay Vilmos. Segesvár: Misselbacher és fia. Sopron: Müller P. Szathmár: Haller Otto. Szegeden: Schwab Mór. Szekesfehérvár: Pinkas Zsigmond. Szentes: Gunst Lipót. Temesvár: Lui és Hiesinger. Ujvidék: Steffanovics L. Versecz: Fuchs Károly. Zimony: Johannovics D. Ára 1 nagy szelenczenek 1 frt, kicsinek 80 kr.

VASÁRNAPI UJSÁG Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UDONSÁGOK együtt: egész évre .. 42 frt félre .. 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre .. 8 frt félre .. 4 * Csupán a POLITIKAI UDONSÁGOK: egész évre .. 6 frt félre .. 3 * 7. szám. — 1876. Budapest, február 13. XXIII. évfolyam.

DEÁK LAKÓSZOBÁJA, A MELYBEN MEGHALT. (Természet után rajzolta Elischer Lajos.)